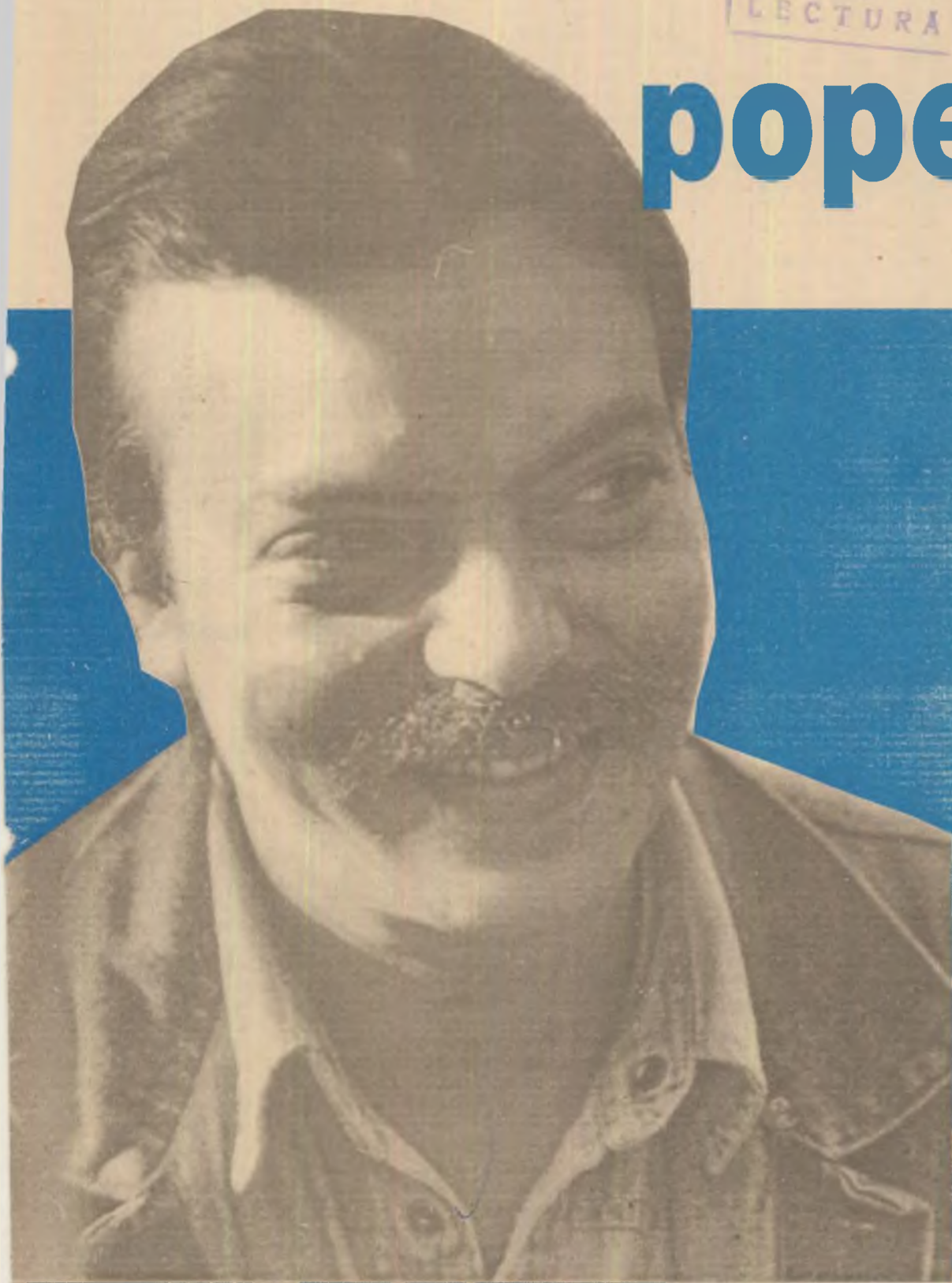

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. **7** (260), serie nouă. Miercuri 21 februarie 1996. Preț: 600 lei

SALA
DE
LECTURĂ

popescu

o privire spre viitor

Sub presiunea presei

SPRE NOI CĂDERI
ALE CONSTANTINOPOLULUI

de SILVIU BĂDAN

Vocea Guvernului (nr. 666/10 feb. 1996) militează în continuare pentru lupta împotriva cosmopolitismului, imperialismului cultural occidental, care sufocă mlădițele fragede ale tinerei noastre creații autohtone. Octavia Treistar propune, în articolul *Arta autohtonă câștigă Oscarul spectatorilor*, să se limiteze și la noi importul de cultură, precum în Finlanda sau în Franța, „iubita noastră soră latină”, la fel de dornice, ca și scumpa Românie, să evite ajungerea la „mentalitatea și starea de colonie culturală”.

Deși recunoaște că sunt „relativ modeste” (ăsta da, eufemism!), ziarista exultă când ne comunică faptul că „în România post-revoluționară cifrele record de încasări la spectacole cinematografice n-au fost înregistrate de producții cu supervedete, încercate cu Oscaruri și alte prestigioase premii, ci de două filme autohtone – *Liceenii Rock'n Roll* și *A doua cădere a Constantinopolului* (sic!)”. Păi, dacă-i așa, de ce mai trebuie să se pună problema limitării „importurilor necontrolate și necontrolabile de pelicule străine de duzină” (subl. mea)? Trecând peste sugestia discretă a reînființării cenzurii, mă întreb de ce să mai lovim în *Batman* când și-așa lumea îl preferă pe Bănică jr.? Mai bine s-avem milă – că noi suntem așa de creștini – și de bieții americani cu filmele lor în care se promovează „violența, sexualitatea și bestialitatea”, că ei n-o duc prea bine nici la ei acasă, unde „asociații guvernamentale își exprimă în mass-media protestul”!

Să-i dăm o șansă și lui Sharon Stone, chiar dacă va fi să fie surclasată de Oana Sârbu și de Loredana! Apoi și Robert de Niro sau Pacino merită, măcar din când în când, să-mpartă publicul românesc cu monștrii sacri ca Jean Constantin și Sergiu Nicolaescu. Tot așa cum, în ale muzicii, Mariah Carey ar putea învăța ceva de la Ileana Ciuciuete, dacă ar putea conviețui în continuare pe tarabele cu casete! La fel, pe plan editorial, cărțile despre CIA ale lui Norman Mailer și John Barth n-au cum să îi facă neloială concurență lui Pavel Coruț...

Și ei sunt ai noștri, chiar dacă, din întâmplare, au avut neșansa să se nască într-un climat cultural profund nesănătos, cum e cel american!

NU POTI SĂ TRECI
MEREU DREPT ALTUL

de NICOLAE PRELIPCEANU

De câte ori apar în public, scriitorii „apolitici” se declară toleranți, își clamează adâncă amărăciune că „frontul literar” nu mai e unit, ca înainte. Că, de fapt, nici nu mai e front. Acest din urmă regret poate să fie chiar sincer, deși el nu are obiect: nici sub biciul comunist, scriitorii nu erau una. Cum ar fi putut să gândească și să scrie în consens cei marginalizați pentru că nu se supuneau cu aceia care făceau pe față jocul puterii, înfruptându-se din avantajele care decurgeau de aici? Apolitismul declarat de azi nu ascunde nimic altceva decât încercarea necinstită de a ascunde opțiunea clară pentru Putere. N-am înțeles, însă, niciodată de ce aceia care țin cu CDR-ul, de exemplu, nu se sfiesc să declare public asta, în timp ce clienții Cotroceniului își îmbracă opțiunea în tot felul de considerații mincinoase despre cultură și apolitism. În ce privește toleranța, e de ajuns să deschizi una dintre nu puținele reviste literare create pentru „apolitici” ca să vezi că nu există acolo nici un cuvânt care să nu fie înjurătură la adresa vreunui scriitor de pe altă baricadă, chiar când e vorba de o carte pur și simplu literară. Nici nu e rău că se întâmplă așa: Eminescu a pus aici punctul pe i, scriind acel vers celebru care spune că „laudele lor

desigur” l-ar „mâhni peste măsură”. Dar de ce să te declari mereu tolerant, când e pre-evident că nu ești nici măcar la mii de mil de adevărata toleranță? E simplu de ce: ca să pari, în ochii și mințile unor naivi, ceea ce nu ești, așa cum ceea ce nu ești vrei să pari și declarându-ți, la infinit, un mincinos „apolitism”. Ipocrizia, învățată încă din totuși, regimul trecut, când poate aceștia n-erău ce voiau să pară, ipocrizia poate avea efectul scontat o vreme, dar această vreme nu e infinită. Iar când naivul pe care-l-a mințit se lămurește e mai rău decât dacă i-ai fi spus de la început „eu sunt de parte Puterii” și el nu și-ar mai fi bătut capul c-tine. Culmea e că acești apolitici afirmă uneori că e o modă să fii contra Puterii. Culmea deoarece abia ei, nerecunoscând sunt alături de Putere, se conformează modei, fiindu-le teamă să treacă mereu drept altceva. La noi, însă, multă lume reușește să treacă drept cine nu este – uitați-vă numai la măștile care joacă pe scena românească de 22 decembrie 1989 încoace – astfel înc-procedul mai merge un timp. Greu va când ne vom integra în Europa – dacă o s-facem vreodată – căci aici ipocrizia est într-adevăr, practică la ocazii, însă mult mai subtil și cu alte mize.

acolade

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor
din România■ Fundația Luceafărul
Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*),
Marius Tupan (*redactor șef*), Ioan Es.
Pop (*secretar general de redacție*),
Alexandru Spânu (*redactor*), Victoria
Popazu (*dactilografă colaboratoare*),
Ion Cucu (*fotoreporter*)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București,
sector 1, telefon 659.67.60.
Cont: Agenția Credit Bank, sector 2,
nr. 40.10.11.50.16 (lei) și
40.20.11.50.12.16 (valută)

Tehnoredactare computerizată:

INFOGIP
Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate
oficiile poștale din țară. Revista
noastră este înscrisă în *Catalogul
publicațiilor* la poziția 2048.

GONGORIADA (II)

de MARIUS TUPAN

Cum la această rubrică nu ne-am propus să comentăm politica sau simpatiile politice ale vreunui scriitor (e dreptul fiecăruia s-o ia la dreapta sau la stânga, în funcție de instrucție, interese și perspective!), nu vom face excepție nici cu Adrian Păunescu, susținătorul frenetic al comunismului, compromis atât de jalnic tocmai prin atitudinile sale nesupravegheate. Nici despre „clasicitatea iubirii” personale (!), dar nu putem să nu ne amuzăm când A.P. îi răspunde lui A.P. cam în felul următor: „Dar, sincer să fiu cu tine, pentru că mă cunoști prea bine, pentru că ești șoapta din valea conștiinței mele...” Aici ar fi mai multe de spus. După câte a scris și înfăptuit, noi nu credem că Adrian Păunescu, în postura unui critic necruțător, l-ar putea cunoaște vreodată pe realul Adrian Păunescu. Gravele lui tulburări de caracter pot fi studiate de o persoană cu o altă îndeletnicire. Se bănuiește, nu ne grăbim s-o numim. Apoi, conștiința! Tocmai aceea care, de-a lungul deceniilor, a fost alungată din apropierea sa, bardul fiind convins că gesturile pantagruelice și protecțiile prezidențiale îi sunt suficiente pentru a convinge contemporanii de mesianismul său putred. Acum, la o nouă formulă a ziarului de sufragerie, *Vreamea*, nu putea să nu-și fluture un program în fața celor care mai cred în steaua lui – firește, în cinci colțuri! Îl întrebă A.P. (curiosul) pe A.P. (gongoricul): „Și ce vrei să faci cu acest ziar?” Un om normal ar fi avut răspunsuri echilibrate, s-ar fi ascuns în spatele unor tonuri ale modestiei. Așa-i diplomatic și chiar în limita bunei-cuviințe. Ei, aș, cum o să respecte gongoricul Adrian Păunescu un anume protocol! El joacă tare: „Vreau să fac cel mai bun ziar românesc, vreau să fie un ziar bun între ziarele bune care apar în această țară, vreau să relansez pofta de a face bine, vreau să punem în circulație și să ducem la capăt niște procese ale ideilor care nu s-au împlinit și să stărnim dorul contemporanilor noștri de a

gândi idei noi.”

Oricine își poate da seama, chiar și după a-paragraf, că duo Păunescu e într-o criză prelungită inspirativă. Una e să vrei ceva și alta e să poți. Una e tânjești după podium și alta e să reușești să prinzi spațiu prin apropierea acestuia. Stilul gazetăresc al lui P. a apus de mult. Ideile noi, de care tot vorbește, lipsesc frazele gonflante, repetițiile iritante, filosofările infant exaltările consternante, supradimensionările mediocrităților dezvăluite o concepție gazetărească desuetă, ac-într-o vreme a conciziei, a evenimentelor șoc, a trat-acestora cu parcimonie și penetrație. Textele kilometr fără relevanță stilistică și vreo coagulare ideat plictisesc, nu mai interesează. Știm, e greu să ajungi vedetă (!) un ins de duzină, atacat din toate colțurile și toate pozițiile, e cumplit să te crezi bardul providenței Grigurcu să-ți demonstreze că ocupi doar foto vlahuțolatrului, dar există o decență în toate, o bu-cuviință, care te obligă să-ți reconsideri poziția. Au fo-alti scriitori care au slujit – poate nu cu același ze-dictatura și, chiar dacă nu-și pun cenușă în cap, tac sa-comportă cu discreție, încât îi obligă pe năpăstuiții de-ieri să-i respecte, să le acorde circumstanțe atenuante. cât îl privește pe Adrian Păunescu, acesta alcargă dintâi la microfoane să polueze atmosfera cu sa-concepțiilor sale retardate, să-și dea cu părerea în t-problemele națiunii, crezând, abulic, că mai e nevoie etc. Psihologia asta de elev premiant, când știm bine și-a expediat studiile, impertinența de a ne oferi m-sfaturi, când tocmai serviciile sale poeticești consolidat, demonic, cultul personalității, zbat-continuă și scandalosă, când observăm pe cine glori și cam de unde-i vin susținerile financiare (!) fac Adrian Păunescu persoana cea mai caraghioasă tranziției, un fel de balenă Goliat ambiționată traverseze Piața Revoluției cu ajutorul unei trotinete.

93. Poetul Cristian Popescu (dreapta) alături de actorii Radu Amzulescu (mijloc) și Marius Stănescu (stânga), la Teatrul Odeon

minimax

THE AMERICAN DREAM

de ȘERBAN LANESCU

Cedând unei tentații ce poate fi, și pe bună dreptate, sever taxată, deci riscând a fi acuzat indecență, voi începe prin povestirea unui vis. Parol, strict autentic. Am visat veniseră americani. Într-o dimineață, când am deschis fereastra i-am văzut că sunt americani) forfotind prin te împrejurul unui (bine'nțeleș, cum el?) avion. Asta mai de mult, cu niște ani de ani în urmă. Bucuria eliberării emuitoare, poate, ca intensitate celei a orgasm, dar într-o altă dimensiune decât cea fiziologică) n-am mai trăit-o decât în dec. '89. Mi-am reamintit de un meu american aflând de vizita generalului John Shalikashvili. Pe timp, însă, am mai tot ascultat/citit multe relatări/povestiri despre deziluzia față a tuturor celor care, naivi, dar și ostiți, victime ale propagandei, au sperat cândva că vin americanii să ne scape de bolșevici. Și s-ar putea deschide în această privință o întreagă discuție cu privire la rolul jucat de „visul american” în istoria de mai încoace a noastră. Or, abstracție făcând de ortodoxe calcule geopolitice prospective bazate pe parșivul dacă, deci plasând eventuala discuție în meniul „mentalului colectiv”, a ceea ce gândesc/visează/speră ș.a.m.d. bieții oameni, oricum sub vremi, așteptarea americanilor a fost o iluzie plătită de unii pușcării, care pușcărie a însemnat pentru foarte mulți stația terminus. „Visul american” s-a dovedit o ditamai bocana. Se poate căuta însă mai departe, mai „adânc”, întrebând **atâta doar?** N-a stat, totuși, și un efect benefic al visului american”? Certitudinea unei te capabile, indiscutabil, să le pună în mână în bot „rușilor” (cu ghilimele dacă sunt ruși și ruși) a fost un punct de sprijin, un reper catalizator al speranței îndreptățite, putându-le motiva

dar și conferind raționalitate unor comportamente eroice. La fel ar fi fost, oare, rezistența anticomunistă din România în lipsa „visului american”? Este o întrebare ușor incomodă căci afectează mândria națională. Cum se zice însă, ce-a fost, a fost, morții cu morții, viii cu viii. Numai că, de-o vreme, „visul american” bănuie iarăși prin România, ba încă, parcă, nici nu mai e un vis dacă toată, sau aproape toată lumea bea în draci Coca-Cola, mănâncă la McDonald's, fără a mai vorbi de filme, blugi, dar și computere etc. Iar mai mult decât orice, perspectiva integrării României în N.A.T.O. (Mamă Doamne ce vânzoleală ar însemna instalarea unei baze americane în spațiul mioritic! Ce piață, ce plecări în M.Ap.N. și nu numai, ce perspective matrimoniale! Trai neneacă!). Că, nu-i așa, doar nu să facă turism o fi venit supergeneralul Shalikashvili, precedat de vapoare și alți ofițeri din U.S. Army. Și, reciproc, vizitele președintelui Ion Iliescu în America au fost prezentate prin mai toată presa drept un succes istoric (taman bun de folosit în campania electorală) chiar dacă, socotind mai pe îndelete, altceva decât promisiuni n-au prea adus. Oricum „visul american” dospește iar gazetarii perspicaci au și lansat scenariul cu „locomotiva N.A.T.O.” care ne-ar trage-n Europa.

Circula cândva un banc cu unul dormind și visând într-o ședință de partid. N-ar fi oare cazul să ne tragă cineva de mânecă: „Hei to'arășu, după ce că dormi în timpul ședinței mai și...”? Nu că Primakov a zis **niet**, dar sub învelișul atrăgător, în „visul american” este și ceva putrid, ceva despre care, sper, voi spune ce cred, peste o săptămână.

«NU IUBIM DECÂT CEEA CE PUTEM PIERDE»

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

dealul este plasat mereu dincolo de timp. Proiectat în eternitate, el se rezumă la a fi speranță; încorporat trecutului, devine nostalgie, eșec sau izolare; când participă la iluzia prezentului – luând forma iubirii – atrage îndoieli și angoase. Idealul pare să fie forma voinței noastre de a merge până dincolo de certitudine. Cel puțin așa se poate crede reflectând în marginea aforismului kantian utilizat aici, în titlu.

Nu existăm decât în raportare, într-o comunicare autentică fie aceasta reală sau virtuală – o comunicare, deci, în care partenerul există în lume sau în imaginația și în sufletul nostru. Oricum, pentru a avea sentimentul de a exista, condiția subiectivă de a aduce în noi înșine întreaga lume a comunicării este un factor indispensabil, așa cum este și celălalt – necesara noastră proiecție în una sau alta dintre formele ființării. Doar așa suntem – așa existăm. Cineva ne dă continuu viață, iar noi facem ca acest înger să se întrupeze în substanța materială a universului. Desigur, ne știm coborâșurile și urcușurile – ne imaginăm începutul și, uneori, sfârșitul; ne dorim acompaniați de o ființă asemenea nouă, capabilă de prăbușiri și de înălțări. Identificarea o realizăm în ființe ce ne sunt, poate, superioare dar care ne seamănă.

Ne identificăm însă numai în iubire sau în toate actele în care valorizăm? Desigur, orice valorizare este, fie și parțial, un fapt de dragoste. A valoriza, a crea o lume a valorii și a plasa realitățile celeilalte lumi – cea a generării și a comparării, sau a permanenței – într-un context valoric este un fapt al raportării proprii, al utilizării ființei individuale ca măsură a lucrurilor („a celor care sunt întrucât sunt și a celor care nu sunt întrucât nu sunt”). Valorizarea este, astfel, posibilă doar într-o ambianță a angoasei – reținută, măsurată, dominată de înțelegerea propriei efemerități, totuși angoasă.

Nu valorizăm decât ceea ce putem pierde. Și în iubirea, respectul și credința pe care le arătăm ființei eterne a lui Dumnezeu noi includem cunoștința temătoare că am putea rata întâlnirea noastră cu Divinul.

Ce este atunci frumosul, dacă nu sesizarea, cel puțin intuitivă, a coeficientului mortal prezent în existență?

Volatilitatea culorilor naturii, fragilitatea corpului Fiului, fluctuațiile luminii, încrederea zâmbitoare a copilului, eleganța corpului feminin și a zâmbetului, încordarea irațională a mușchilor gigantilor sau sclavilor, armoniile care țin, o clipă, unite sunetele, sunt simboluri ale primejdiei și vulnerabilității – sunt imagini ale călcăiului sensibil al lumii, expus capriciului săgeților morții.

Marguerite Yourcenar, în romanul său, descrie sacrificiul lui Antinous, făcut în speranța prelungirii vieții lui Hadrian. Dacă nu iubim și nu valorizăm decât ceea ce putem pierde, atunci perceperea frumosului, devotamentul pentru valoarea sau identificarea în iubire trebuie să înțeleasă mai întâi ca declarații de disponibilitate pentru sacrificiu. Patriotismul este – evident – una din formele valorizării și identificării.

Geza Szavai, PROMENADĂ CU FEMEI ȘI ȚAPI

Resuscitarea unei colecții de „documente” din „arhiva” bătrânului Benedek Ianko (zis Scribărețul), multe povești emanate de acesta, istorisiri în care coordonatele temporale se contrazic și se întrepătrund totodată, incursiunile în memorie ale dezabuzatului profesoraș-scriitor, nepot al Scribărețului, decupajele din presa de epocă, scrisorile de familie, adnotările de pe marginile unui lexicon datând din anii '20, toate acestea se asamblează într-o reconstituire atmosferică psiho-sociale (dar și politice) a unui sat secuiesc din Ardeal. Prin „complicitatea” la care este invitat cititorul în vederea unei organizări finale a textului, prin relativizarea relațiilor și a adevărurilor din narațiune, prin multiplele registre epice și prin denivelările premeditate ale acestora, prin subiectivitatea bine supravegheată care introduce în chipul cel mai firesc datele obiective, cartea acestui autor maghiar din Transilvania (a emigrat în Ungaria în 1988) se aliniază perfect curentului textualist (nu întâmplător, postfața volumului este semnată de Mircea Nedelciu). Traducerea lui Corneliu Balla face față cu succes unui stil polisat. (PONT publishers, 3100 lei)

Mircea Eliade, NAȘTERI MISTICE

Adresată „oricărui cititor nespecialist interesat de istoria spirituală a umanității”, cartea caută să inițieze într-o serie de gesturi, ritualuri, **tónos-uri** și **tópos-uri** ale misterelor, pe care autorul le „desfoliază” în chip savant, rând pe rând: grota, catacomba, circumcizia, moartea inițiativă, societățile secrete, suitele de ritualuri (de pubertate, de fertilizare, de nemurire), șamanismul, **regressus ad uterum**, misterele elusine, culminând cu inițierea creștină. Epilogul cărții scrutează inițierea așa cum jalnic ni se înfățișează aceasta în lumea modernă, sărăcită din ce în ce mai mult de sacralitate, deviată spre un formalism derivat din indigență morală, cartea putându-se foarte bine intitula **Nostalgia nașterilor mistice**. Ar mai fi posibilă o reîntoarcere spre substanțialitatea mentalităților apuse? Din păcate, greu de crezut! (Humanitas, 4.900 lei)

Ion Machidon, AMINTIRI DESPRE MINE

Sensibilul poet (**Vindecăt de singurătate** – 1992, **Amurg sentimental** – 1993, **Prag de lumină** – 1994) semnează un al doilea volum de proze, după **Satul în zare**. **Amintiri despre mine** reunește o suită de secvențe, de – le-aș numi – **flash-uri** (cartea nu este nici roman, dar nici volum de schițe bine definite) extrase dintr-o copilărie tristă, petrecută într-un sat amărât de câmpie. Elementul unificator al prozelor este figura mamei, toate celelalte psihologii fiind scrutate fugitiv din perspectiva acesteia. Autorul are un veritabil simț al notației (l-aș suspecta de tentative reportericești), senzorialul cunoaște acutizări remarcabile, unele fragmente par frânturi de acuarelă. Mai mult poet decât prozator, Ion Machidon amintește pe alocuri (chiar și la nivelul sintaxei frazelor) de Zaharia Stancu, cel din **Desculț**. Dar, specific: amintește doar! (Destine, 1.000 lei)

Henri Bergson, GÂNDIREA ȘI MIȘCAREA

Aproximativ două treimi din volum (traducerea aparține lui Ingrid Ilinca) cuprind articole și conferințe din perioada 1903–1923. Lucrarea trebuie raportată la **Evoluția creatoare**, în care Bergson opune mecanicismului și finalismului teza conform căreia viața, din primele ei înmuguriri, este prelungirea unui singur avânt, al unui singur impuls, divizat apoi în linii divergente de evoluție. Ipoteza „avântului vital” susține doctrina despre „durata pură”, aceasta fiind altceva decât „cul”, care doar în aparență susține „curgera” vieții lăuntrice (durata nu este un moment care înlocuiește alt moment). „Durata pură” este asimilată cu timpul „real”, deci cel psihologic. În **Evoluția creatoare**, conceptul de „elan vital” este invocat ca un substrat metafizic pentru susținerea „realității” schimbării și a fondului metafizic al timpului.

Conferințele din **Gândirea și mișcarea**, în special cele asupra „percepției schimbării” (mai, 1911), fac unele precizări care aduc o modificare de atitudine cu reflex direct asupra teoriilor despre inteligență: **durata reală** este ceea ce s-a numit totdeauna **timp**, dar timpul perceput ca indivizibil. Se poate deduce că metafizica bergsoniană poartă ca un fel de cheie de boltă ideea timpului ca **durată pură**, sesizabilă doar ca „intuiție a duratei”, prin acest fapt ea devenind o **metafizică spiritualistă**, nepunând la îndoială existența ordinii materiale. Obiectul acestei metafizici îl constituie Absolutul, Spiritul, metoda ei fiind **Intuiția** (în timp ce știința aprofundează materia prin mijlocirea inteligenței, metafizica are, prin Intuiție, viziunea directă a spiritului de către spirit).

Este inutil să mai amintesc influența lui Bergson asupra filozofiei românești interbelice, dar și asupra unor poeți și prozatori de prim rang. (Polirom, 5.600 lei)

Liviu Antonesei, JURNAL DIN ANII CIUMEI: 1987–1989

Incercări de sociologie spontană își subintitulează poetul și eseistul ieșean – unul dintre puținii opozanți reali la regimul ceaușist, actor și nu spectator în tragedia colectivă patronată de comunism – un jurnal aflat la granița dintre documentar și literar. Documentul nu face decât să readucă dintr-un trecut apropiat, prea repede uitat („sfânta” amnezie românească!) amintirea suitei de momente ale marasmului fizic și intelectual, ale terorii, foametei, ale bălciului festivost, să rechemo o durere surdă care părea a nu mai exploda (**Anexa** volumului însumează acte oficiale referitoare la mijloacele de opresiune, chiar simpla publicare a acestora ar fi fost de ajuns!). Există și literatură în această carte, o literatură politizată, plină de dramatism, dar și mărturisitoare asupra unor demnități exemplare.

Jurnalul lui Liviu Antonesei ar mai avea menirea de a-i face să roșească pe profitacii revoluției, pe „căldiceii” epocii ceaușiste, cățarați azi, cu nerușinare, pe scaune pe cât de impozante, pe atât de nemeritate. Însă, unde nu-i obraz, rușine nu-i! (Polirom, 4.200 lei)

Roland Edighoffer, ROSICRUCIENII

Lucrarea – din aceeași categorie cu **Nașteri mistice** – încearcă să ridice vălul de pe un întreit mister ce învăluie și astăzi Rosa-Crucea: „Cine a împletit Trandafirii cu Crucea?”, se întreba Goethe, obsedat de originile Fraternității, de primul mister deci. Studiul reconstituie geneza protomanifestelor rosicruciene, detectând și dezvoltarea subiacentă a izvoarelor mitice. Apoi, sunt descifrate țelurile urmărite de Rosa-Crucea, punându-se în evidență – prin metode hermeneutice – marile diferențe de concepție aparținând primelor două manifeste (**Fama** și **Confessio Fraternitatis**), ceea ce suprimă anonimul care îi proteja pe autori. În fine, al treilea mare mister al Rosa-Crucii privește existența și perenitatea sa. Concluzia autorului: „Permanența ideii rosicruciene se explică poate mai puțin prin transmiterea inițiativă a unui mesaj manifestat periodic, cât prin constantele patrimoniului psihologic al umanității, ce-și găsește modalitatea de exprimare în mituri și simboluri”.

De fapt, simbolistica rosicruciană se raportează la arhetipurile inconștințetului colectiv, care vor dispărea simultan cu dispariția ultimului om. (Editura de Vest, 1650 lei)

ANTICARIAT

Al. Dima, Gândirea românească în estetică, Sibiu Tip. Dacia Traiană, 1943

Tentativă (pe jumătate izbutită) de înfățișare a pozițiilor față de artă și față de estetică pe care se situaseră, la acea oră, esteticieni (puțini la număr), critici literari (numeroși) și câțiva cărturari de cultură generală. Lucrarea a fost destul de sever amendată de către Petru Comarnescu. După aceasta îi reproșează autorului caracterul fragmentar și oarecum arbitrar al cărții (întrebând, de ce Ibrăileanu, Zarifopol și Ralea sunt grupați sub titlul de „fragmentarism estetic”, și când Lovinescu și Călinescu sub acela de „forme sceptice ale esteticii”?), P.C. conchide: „Pentru a defini (...) atitudinea estetică a unei personalități ca Ibrăileanu, Zarifopol, Lovinescu, Ralea, ar fi fost mai potrivit să urmărească activitatea lor concretă de critic valorile pe care le-au relevat ei judecând diferite opere, preferințele și criteriile lor caracteristice”. Acest lucru nu-l face deloc Al. Dima, care s mulțumește să înfățișeze ce-au spus – față de incidentul – despre artă numiții critici, iar nu cum s-au comportat ei în funcția lor concretă de critici (...). Deosebirea între teoretizare și valorificare a atins uneori dramatice contraste la un estetician și critic ca regretatul Mihail Dragomirescu, înfățișat aici numai ca teoretician, ceea ce îl proiectează mult mai prielnic. În genere, expunerea diferitelor atitudini estetice ale gânditorilor aleși este făcută cu cinste și grijă, iar dacă ea nu are totdeauna relief se datorește faptului că d. Al. Dima analizează mai mult decât definește, enumeră și expune mai mult decât sintetizează și accentuează”. (Anticariatul din Bdul I.C. Brătianu, 6000 lei)

top 5

Librăria Kretzulescu

- Al. Paleologu, Stelian Tănase, Sfidarea memoriei (DU Style, p.n.)
- Henri Bergson, Gândirea și mișcarea
- Mircea Eliade, Nașteri mistice

Librăria Sadoveanu

- Liviu Antonesei, Jurnal din anii ciumei
- Monica Lovinescu, Pragul (Humanitas p.n.)
- Geza Szavai, Promenadă cu femei și țapi

Librăria Eminescu

- Jean d'Ormesson, Gloria imperiului (Universal Dalsi, 12.000 lei)
- Arthur Hailey, Știrile de seară (Univers 9.000 lei)
- Geza Szavai, Promenadă cu femei și țapi

Librăria Alfa

- Immanuel Kant, Critica facultății de judecare (Treii, 9.900 lei)
- Henri Bergson, Gândirea și mișcarea
- Al. Paleologu, Stelian Tănase, Sfidarea memoriei

Librăria din Bd. 1 Dec. 1918, nr 53

- Arthur Hailey, Știrile de seară
- John Le Carré, Preminatul (Univers 10.000 lei)
- Roland Edighoffer, Rosicrucienii

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.

CU MONTAIGNE ÎN SUFLET»

de DAN CRISTEA

Marele avantaj al ascendenței nobile, spune Nietzsche, e faptul că îl face pe cel care o deține să suporte mai sărăcia. Cât de adevărată e această cugetare e și din evocările lui Al.Paleologu din lăra memoriai“ despre formidabila tență a clasei boierești din România, atâta mai rămăsese, la mizeria, degradarea, urea și opresiunea la care o supune dictatura țară instaurată de după 1948. Aristocrația înescă, și de sânge și intelectuală, se ține și crează valori în tot acest răstimp de i, iar Paleologu e, cum se știe, unul din nii „boieri“ ce ilustrează strălucit un stil de , de cultură și de conduită ce rămâne legat vechea Românie. Rememorările sale în stă privință, printre care găsim și câteva rete de femei de o remarcabilă ținută tească și morală, fac dreptate unui mod de a i și de a gândi greu și brutal pus la încercare valanșa de mutații social-politice de după oi. Ele sunt, într-un fel, la antipodul imaginii ești și caricaturale oferite despre „boierimea“ ână de către G.Călinescu în romanele sale tului Ioanide“ și „Scriinul negru“.

Al.Paleologu e departe însă de a idealiza ginea acestei clase aristocratice, „bastardă și erfectă“, după cum scriitorul însuși remarcă. titul său critic și disociativ îl împiedică de la . Există o „conștiință vinovată“ a aristocrației înești. Neapartenența și lipsa ei de onsabilitate la mișcarea istoriei, absența unei ecții serioase, de care se face vinovat și lectualul român, asupra efectelor pe care le-a t, în conștiința populară, răsturnarea nțelor de la sfârșitul celui de-al doilea război dial, toate acestea se observă în paginile deări dedicate anilor 1944-1948, „les annees s“ ai elitei românești. Ca în „Război și s“, scrie Paleologu, balurile se învecinau cu

tragediile conflagrației: „Vreau să vorbesc în continuare despre aspectul vieții și al societății. Acel dans pe vulcan, care mie îmi pare foarte caracteristic și esențial pentru epoca aceea. Am dansat pe un vulcan cu conștiința foarte clară că este un vulcan și că dansăm pe el. Evident că nu eram așa de pesimist, totuși, cât ar fi trebuit să fiu, fiindcă ne închipuiam, ca și alții mai bătrâni ca noi, că asta o să dureze câteva luni, un an (...).

Cristian Popescu în mai 1993 sau portretul artistului la maturitate

194, la Muzeul Literaturii Române, cu ocazia lansării volumului „Arta Popescu“

Dar, în acest climat de optimism forțat și autoimpus, viața a continuat în stilul ei. Cu grădini de vară, cu fripturi, cu baluri, cu spectacole, cu femei. Cu viață mondenă și cu marele succes monden al ofițerilor americani și englezi care s-au însurat cu multe fete din buna societate și din mai puțin buna societate“. Tânărul Paleologu, elev-plutonier la un moment dat, face evident parte din tablou, trecând în manieră stendhaliană prin debusolările produse de război. Asemenea „inconștientă“, sugerează mereu Paleologu, se plătește, precum toate clipele de dezertiuone morală și intelectuală.

E probabil că aceste convorbiri înregistrate pe bandă între aprilie 1988 - octombrie 1989 s-au produs la inițiativa lui Stelian Tănase, doritor de a lăsa un „document al vieții, cum a fost ea“ și conștient că poate deschide, prin întrebări și impulsuri inteligente, trezoreria de memorii a exemplarului Al.Paleologu. Din partea acestuia, cufundat el însuși la acel timp în scrierea propriilor Memorii, cartea ar constitui „o tentativă (utopică?) de a restabili prin memorie o continuitate românească întreruptă jumătate de secol“. Ca la Proust așadar, memoriei i se încredințează o funcție restauratoare, într-o epocă în care sate, locuri și biserici din România sunt rase de pe fața pământului. Se adaugă la istoria oarecum neobișnuită a acestei cărți de convorbiri și faptul că cei doi scriitori, între care există o diferență de vârstă de câteva decenii, sunt amândoi la acea vreme sub supravegherea Securității și interziși de la publicare. Și din acest punct de vedere cartea reprezintă un act de curaj și de „sfidare“ în spirit montaignean la adresa circumstanțelor violente.

Preocuparea testimoniară pentru document și monument, pentru ceea ce a fost și e sistematic distrus, pentru istoria și continuitatea societății civile românești e precumpănitoare. Volumul, cu pecetea de gândire și de simțire a celor ce se petrec la sfârșitul anilor '80, scoate în evidență, cred eu, și iluziile unor intelectuali români, de rapidă regenerare a societății civile, de revenire la normalitate, în cazul sucombării comuniste, iluzii atât de amarnic înșelate în perioada postdecembristă care a urmat. În spatele unui regim politic se află nu numai un mod de a gândi și de a simți, deprinderi ideologice și culturale, dar și impulsuri obscure, porniri impenetrabile.

Memoriile resuscitate ale lui Al. Paleologu ne vorbesc despre oameni și întâmplări, despre momente de criză și de mutații social-politice, despre aspecte sugestive ale vieții și societății, despre Noica și Steinhardt, Alice Voinescu și Sergiu Al. Georgescu, despre torționari și victimele pușcăriilor comuniste. Al. Paleologu este, deocamdată, singurul intelectual care își confesează „colaborarea“ temporară cu organele represive survenită în momente de „adulterare a inteligenței și a conștiinței“. Este un punct extrem de sensibil și despre care cu greu se poate vorbi. Însușindu-și vorba lui la Rochefoucauld, cum că „Nu există rușine pe care să o fi meritat, care să nu stea în puterea noastră de a o răscumpăra“, Paleologu știe totodată că „răscumpărarea asta presupune un preț în raport cu acea rușine“. Prin forța mărturisirii de a face public „pactul cu diavolul“, Paleologu dă un exemplu în primul rând de respect de sine. Iar dacă lașitatea în fața consecințelor e, după același Nietzsche, o pildă de viciu modern, respectul față de sine însuși e mai mult decât acțiunile, adesea ambigui ori impenetrabile, un semn neîndoielnic de adevărat suflet nobil.

Elogiul lui Montaigne („Eu circul prin viață cu Montaigne în suflet și cu Montaigne în buzunar, cum aș circula cu o lanternă dar nu ca a lui Diogene, o lanternă care să-mi folosească pe drum“) încheie o carte despre o viață și despre soluții de viață deopotrivă de ieșite din comun.

cristian popescu

Lumină chioară. Din praf și pulbere, din cenușă. Lumină din putreziciune. Măcar cu-atât de-acum încolo de-aș lumina. Stau în mormânt. Teapăn, learcă, de sudoare. Sub capac – gâfâind. Măcar de-acum încolo să-ncep să putrezesc și cu biata aceea energie, ieșită din mocnite arderile mele, încet-încet să se aprindă niște beculețe de lanternă, pe crucea mea. Care să-ncerce să-mi scrie pentru prima oară numele. Nu pot să mai fiu decât prin putrezire. Din praf și pulbere – lumină chioară.

Crește crucea, dospește și sfarmă pereții în camera mea. Sfarmă cerurile și pământurile astea. Până departe și adânc în mine să se-ntindă nordul cu numele Tatălui și sudul cu numele Fiului și vestul cu numele Sfântului Duh și estul cu Aminul. Până departe și adânc spulberă-mă, Doamne, cu mila și cu iubirea Crucii Tale!

Crăsmă de draci am fost în toată viața mea. Femeie a dracilor, gonflabilă. Chiar i-am născut și i-am crescut. Maternitate. Starea lor civilă am fost. Poza lor din buletinul de identitate. Cu ochii mei au privit. Vorbele lor cu gura mea le-am rostit. Am fost concediul lor de odihnă, excursia lor în lume, din iad. Întru mine s-au bucurat și s-au veselit.

Ah. Pe sânul maică-mii, când eram prunc și sugeam, dac-ar fi fost tatuată o icoană! Ah, Fecioară Marie, lacrimă de la colțul ochilor Tăi dă-mi să sug! C-o lacrimă de-a Ta să fi fost, de fapt, umplut pântecul maică-mii. O lacrimă a Fecioarei să mă fi învelit acolo, în seara bună și blândă din pântecul mamei mele. O lacrimă să mă fi curățat, să mă fi putrezit acolo. Gata deja să mă fi născut maică-mea, bun de înviere: un schelet alb, curat, mititel, delicat, bun de pus bibelou în vitrină. Un suvenir de mine, o amintire. Și-n locul meu, în pântecul ei, să fi rămas o mică mânăstire.

Ah. N-am meritat. Muncitor necalificat. Cărător cu cârca. Muncitor la sapă. La bățile inimii. La lopată. La respirație. La silă și la neputință angajat. Muncitor necalificat. La coasă. La Aia cu coasa. Zilier. La crucificarea Ta, Doamne, angajat.

Nu merit să plâng. Și, dacă plâng, plâng în scuiptoare. Și, dacă plâng, plâng cu spălături de ciorapi. Ochii mei sunt noroi de cenușă încheat.

1972, după lansarea antologiei „Vârstele primăverii”, în care i-au fost reunite câteva poezii

INEDIT

Ochii mei sunt zoaie înghețată. Ochii mei sunt băltoacă-ntărită, strânsă în pumn. Nici cu lumina candeliei, nici cu lumina flăcării de lumânare aprinse la capul meu n-am să merit să Te privesc, Doamne. Și dacă-n fiecare seară când mă descălț îmi miros atât de rău picioarele – ce duhoare va fi când se va descălța, pân' la urmă, sufletul de mine! Trec pe la toți cerșetorii din cartier și-mi așez fruntea în mâna lor întinsă – poate așa să mi-o mai odihnesc și eu. Îmi bag capul într-o ladă de gunoi, într-un tomberon și strig cât mă țin puterile, îmi cânt și eu acolo cântecul pe care-l am de cântat. Mă duc în fiecare dimineață să ud urnele de cenușă de la Crematoriu – poate răsare măcar în una din ele un ghiocel. Aș mai avea și eu speranță că măcar așa ar începe și viața mea. Un ghiocel pus la presat în Cartea Vieții, cea din Apocalipsă, între foile din care lipsește numele meu. Ah, Doamne, în ultima Ta răsuflare de pe Cruce, în horcăitul Tău e scris numele meu. În strigătul meu de disperare e scris numele Tău. Ajută și miluiește, Doamne!

Muncitor necalificat. Cărător cu cârca. Muncitor la sapă. La bățile inimii. La lopată. La respirație. La silă și neputință angajat. Muncitor necalificat. La coasă. La Aia cu coasa. Zilier. La crucificarea Ta, Doamne, angajat.

Cred că sunt multe lacrimi care imediat ce ies de sub pleoapă îngheață și se fac un fulg de zăpadă care se înalță, nu cade. Un fulg care urcă, urcă și se topește răcoros pe talpa lui Dumnezeu. Cred că sunt multe lacrimi ca acestea și, deși nu plâng eu, datorită lor se născă îndulcește și sufletul meu.

Cred că există case luminate de lumină de crucificare, nu de electricitate. Există oameni care, tras o sârmă de la cutia cu lumânări pentru VII și pentru MORȚI, din curtea bisericii, și cum aprinde cine o lumânare – imediat le vine și lumină-adevărată, nenăscută și fără sfârșit, în ferestre și-n case. Cred că sunt multe case astfel luminate, deși nu e așa și casa mea, datorită căreia am și eu unde să-mi pun capul să mă odihnesc.

Cred că-n fiecare primăvară ieșă multă lume pe câmp, la marginea orașului, cu lumânările-alea marșale albe, de la nuntă, de la botez, în lumea la însămânțat. Picură stralci, de ceară, care prind rădăcină de se-ntind imediat lanuri și lanuri raze mlădioase, alb-albastre, la lumină lină. Cred. Și deși nu s-a aplecat și lumânările de la nunta mea de la botezul meu, datorită acelei lumini mai prind și eu primăvara.

Cred că există o fetiță, un copil care intră din când în când în bisea aproape goală și se-așează genunchi în fața icoanei lui Iisus și așa a văzut ea că fac oamenii mame și-i vine să-i spună ceva și nu poate... Și-atunci începe numărătoarea de la joacă: „An-tan, tichi-tan, seacă-pi-tan, an-da-la-che, bum-ba-che...” Și ori de câte ori încearcă Iisus iese la numărătoare. Și-i place. Și-ar vrea, când s-o face mamă, când s-o face mamă, așa să aibă ea un băiat frumos. Cred că există această fetiță și, deși eu nu pot să rog cu rugăciunea aceasta, datorită ei există.

Pustiu. Mult pustiu trebuie să fie aici, în camera mea. Crește crucea dospește și sfarmă pereții. Sfarmă cerurile și pământurile astea. Până departe și adânc în mine să se-ntindă nordul cu numele Tatălui și sudul cu numele Fiului și vestul cu numele Sfântului Duh și estul cu Aminul. Până departe și adânc – spulberă-mă, Doamne, cu mila și cu iubirea Crucii.

CĂRȚILE LUI POPESCU

La început, a fost „Cartea cea mai mică“

Pentru nouăzeciști, era aproape imposibil să enetreză zidurile editurilor, strașnic păzite de erberii Consiliului Culturii și Educației socialiste. Fripti de câteva ori cu cărțile ptzeciștilor, editorii suflau parcă și mai abitur n manuscisele mai tinerilor autori, evitând să e angajeze într-o bătălie pe viață și pe moarte u tovarășa C. (Cenzura, Ceaușescu, Clățici). Sas' că viața și istoria literaturii le vor aranja pe oate convenabil, păreau să-și zică unii și alții...

Soluția salvatoare a apărut de unde nimeni nu se aștepta. Fiecare centru universitar avea o revistă a lui, menită propagandei oficiale de partid și de stat. La București, ea se numea botezată, se pare, de Stelian Moțiu) „Convingeri Comuniste“ (în jargonul studentesc - Co-Co). În toamna lui 1985, a fost numit un redactor șef în persoana lui Paul Nancă, un tip cunoscut mai mult din lumea muzicii tinere, dar important, doar cu câțiva ani mai în vârstă decât membrii cenaclului „Universitas“ (condus de Mircea Martin), care alcătuiau nucleul viitoarei serii literare. Aproximativ s-a făcut prin intermediul unor studenți ca Dan-Silviu Boerescu, Horia Gârbea sau Bogdan Teodorescu, cooptați în conducerea publicației cu nume odios. Acest lucru a fost posibil pentru că necunoscutul Nancă venise cu idei noi, unele extrem de ăzire, ca de pildă aceea de a tipări „cărțile“ în debut printr-un artificiu tipografic. După modelul „Bibliotecii Argeș“, din patru pagini de revistă format tabloid, prin plieri succesive se obțineau 32 pagini format A6. Colecția a fost botezată – cum altfel – **Cartea cea mai mică** și, pentru ca sigla „Co-Co“ să nu compromită ideologic obiectul rezultat, a mai fost inventată o editură fantomă – **Atelier literar**. După îndelungi așteptări ale semnăturilor și vizelor necesare, începutul s-a făcut cu **Copilăria** secretă a lui Horia Gârbea (1986), urmată de lacheta cu incredibilul titlu **Punerea în libertate** de Ramona Fotiade. Dintr-o dată, „Co-Co“ a început să fie lăudată la „Europa liberă“ și atacată sistematic de oficiioasele terare autohtone înregistrate (în „Lucașărul“ – seria veche, sinistrul Silvestru Târnicop acuza revista că nu-și mai respectă „convingerile“ de a copertă ș.a.m.d.).

Sâmbătă seara la tovarășa Clățici

O „cărțică“ a lui Cristian Popescu, a cărui povară se crease deja, trecând de cadrul cenaclului, părea ceva de neimaginat. Și, totuși! într-o frumoasă seară de vară, ba chiar într-o sâmbătă seara, cine suna la ușa tovarășei Olivia Clățici (în mod oficial, cenzor șef la Centrul universitar de Partid, în particular mamă de fete măritat)? O delegație de la „Co-Co“ compusă din Dan-Silviu Boerescu (redactor șef-adjunct) Octavian Măndiță (secretar general de dație). Trebuie spus că Tavi nu avea, de fapt, nici o legătură cu munca redacțională/tipografică, însă avea o calitate rară: era fiul tovarășei Măndiță de pe la Consiliul Culturii. Tavi era Tavi student, frumos, înalt și căsătorit. De aceea, văzându-l în ușa apartamentului său, de pe Drumul Găzarului, cu buchet uriaș de trandafiri în mână, tovarășa Clățici s-a pierdut cu firea: „Tavi, știe mama ta unde benghenești sâmbătă seara?“ După ce, scoțându-și din mers șorțul (tov. Clățici era obișnuită să se spăle și să gătească), a pus Tavi pe telefon și a chemat de urgență acasă, pe vecini, fiica cea mare, eminentă medicinistă. În timp, delegația a fost servită cu dulceață de

Piața Universității, 1994. Lansarea „Arta Popescu“

nuci verzi făcută de mâna nubilei (Tavi a primit 4 nuci, D.S.B. numai 3 – era deja însurat). Îmbujorată, însăși prezumtiva logodnică a etalat o gamă largă de pulovere fantezi și alte elemente ale trusoului... Într-un târziu, tov. Olivia Clățici și-a adus aminte și de prezența din ce în ce mai obscură a D.S. B.-ului: „Da' tu, ce cauți aici? Nu cumva...“ Redactorul șef-adj de la „Co-Co“ a explicat timid că tipograful de la „Universul“ (pe-atunci se numea altfel) nu vroiau să bage la rotativă revista întrucât lipsea apostila clățiceanistă de pe suplimentul cu „cărțica“ lui Popescu. „Ce-i aia... ăăă. **Familia Popescu**!“ I s-a explicat: poezii dedicate familiei, mamei, tatălui, surorii (pe asta, chiar a tăiat-o din sumar, nu se știe de ce). Bolborosind ceva neinteligibil, dar nevrând să strice „vizionarea“, tov. Clățici a semnat! Era în vara de grație a lui 1987 și apărea **Familia Popescu**.

Concurs de debut la „Cartea Românească“

Între timp, Popescu își depusese un manuscris la concursul de debut al editurii Uniunii Scriitorilor. Dar cu „Tu ai fost colonel. Eu sunt liniștit. Zodia mea era demult înscrisă în stelele de pe epoleții tăi. În nopțile de vară, când cerul e senin, iau poziția de drepti“ era mai mult decât improbabil ca manuscrisul să „treacă“...

– **Laurențiu Ulici, ați fost în juriul aceluia concurs de debut. Cum s-a întâmplat minunea?**

– Eram în juriu, citisem toate manuscrisele, dar de departe cel mai interesant mi se părușe cel al lui Cristian Popescu. Juriul s-a întrunit în cabinetul lui Dumitru Radu Popescu (președintele Uniunii Scriitorilor, membru și el în juriu). Pentru a evita o discuție formală (cum se întâmplă, de obicei, în asemenea jurii), am început să le citesc tuturor textele lui Cristian Popescu în ordinea din manuscris, rugându-i ca atunci când sunt edificați să mă întrerupă. Am citit un text, am citit două, am citit zece, am citit tot manuscrisul. Nimeni nu m-a întrerupt. Nu pentru că nu ar fi fost edificați, ci fiindcă au fost extrem de surprinși de nouitatea acestei poezii. Evident, manuscrisul a câștigat concursul. Din păcate, între manuscris și volumul apărut e o mare diferență, a cărei paternitate revine cenzurii din epocă.

... Și a fost un **Cuvânt înainte** (Ed. Cartea Românească, 1988) la opera lui Cristian Popescu.

„Arta Popescu“

A treia carte a fost publicată la Ed. Adevărul în 1994, grație lui Cristian Tudor Popescu,

redactor șef al revistei „Adevărul Literar și Artistic“. Ea a fost lansată în primăvara lui 1994 în foaierea Teatrului Majestic de pe Calea Victoriei, după ce actorii aceluiași teatru produsese un happening, pornind de la textele din carte, la fântâna din Piața Universității.

Răsfoiți puțin revista și, spre finalul dosarului, veți găsi mărturia autorizată a editorului acestui ultim volum antum.

Manuscisele

De pe urma lui Cristian Popescu au rămas nu puține manuscise. Poetul însuși și-a ordonat în dosare și caiete textele publicate și inedite, cu scopul de a le (re)tipări ulterior în volume distincte, consacrate eseurilor, publicisticii, teatrului și poeziilor a căror redactare încă nu o încheiasse. Deținătoarea celor mai multe dintre aceste texte este Dana Popescu, sora poetului.

– **Ce se va întâmpla cu manuscisele lui Cristian Popescu?**

– Au rămas, de la fratele meu, peste 60 de caiete, numerotate, cu texte scrise și dispuse în ordine cronologică. De asemenea, câteva dosare cu texte decupate din ziare și reviste. Un număr de plicuri cu texte adnotate, cum ar fi cel în care a strâns comentariile la Ortega y Gasset. Mai sunt textele de teatru: traducerea din Arrabal (**Au pus cătușe florilor**), dramatizarea **La Țigănci** după nuvela lui Mircea Eliade – ambele piese, regizate de Alexander Hausvater, s-au jucat la Teatrul Odeon (Majestic), ca și o traducere neterminată la **Hamlet**. Mai există și lucrarea lui de diplomă, consacrată lui Caragiale (la care a avut îndrumător pe Florin Manolescu). În arhivele radioului și televiziunii ar trebui să se găsească înregistrările numeroaselor emisiuni la care a fost invitat. Unii prieteni (Radu Amzulescu, bunăoară) pretind că dețin agende ale lui Cristi, pe care el le-ar fi oferit cu dedicație. Cert este că, în clipa de față, toate textele pe care le dețin eu sunt copiate pe dischetă de calculator, operațiunea aceasta fiind preconizată a se încheia spre sfârșitul anului, ea fiind dublată de o inventariere cât mai riguroasă a materialului. După aceea, mă voi gândi să consult un specialist în ediții critice (nu mi-am fixat încă nici un nume), împreună cu care mă voi adresa acelei edituri care va fi interesată să publice **operele complete** ale lui Cristian Popescu. Eu aș vedea-o structurată pe mai multe volume: poezie, eseuri, teatru, publicistică...

Dan-Silviu Boerescu

O întrebare deloc retorică adresată criticilor și congenerilor: CARE ESTE LOCUL LUI CRISTIAN POPESCU ÎN POEZIA POSTBELICĂ?

Întrebat fiind, în cadrul emisiunii TVR „Anul literar 1995” (29 dec. 1995, realizator Vladimir Bălănică), – Care este evenimentul literar al anului?, am răspuns – spre deosebire de Alex Ștefănescu (Dicționarul scriitorilor români, A-C, coordonat de Zăciu & comp.) și George Pruteanu (cărțile despre românism, gen Patapievici, Mungiu, dar și reeditarea lui Drăghicescu – Din psihologia poporului român, că, pentru mine, evenimentul nu a fost nici o carte anume, nici un șir de cărți, ci dispariția lui Cristian Popescu. Și-am adăugat, sperând să deschid o polemică, „... cel mai important poet postbelic, îndrăzniți să spuneți că nu-i așa!” Luați repede, ceilalți doi invitați n-au părut să fie prea șocați și, cu un murmur mai degrabă aprobator, au trecut la alte subiecte. Să fi comis eu, de față cu națiunea, așa o enormitate că nici nu mai trebuia comentată în vreun fel sau, într-un moment de grație și intuiție critică, să mă fi apropiat asimptotic de un adevăr pe care nimeni nu îndrăznește să-l rostească? Până când vor fi editate în totalitate manuscrisele lui Cristian Popescu și se va vedea dacă și ce acoperire în text are afirmația mea, am încercat să aflu de la o samă de scriitori, în general critici și poeți care l-au cunoscut bine pe Popescu, omul și artistul, cum ar putea fi situat el, mai mult sau mai puțin provizoriu, într-o paradigmă ale cărei contururi sunt într-o permanentă prefacere.

Dan-Silviu Boerescu

„Unul din rarii răzvrățiți ai unei literaturi tranzacționale cu tragicul”

ANDREI BODIU: Ca vârstă, Cristian Popescu aparține generației 80, el fiind, de altfel, integrat în Antologia de poezie alcătuită de Alexandru Mușina. Știm cu toții însă că Popescu a fost unul dintre cei care au afirmat și chiar teoretizat apariția generației 90. Indiferent de seria literară invocată rămâne talentul său deosebit și faptul că a dus o existență pe care a dedicat-o literaturii. Timpul evaluărilor poate nu a venit încă, dar cert este că valoarea poeziei lui Popescu este incontestabilă.

SVETLANA CÂRSTEAN: Încă de la debut, Cristian Popescu și-a asumat un risc dublu: pe de o parte, consacându-se ca poet, deși ceea ce scria el nu era tocmai „poezie”, pe de alta, lăsând poemelor sale o transparență amețitoare care permitea oricui să descindă într-o autobiografie cu imagini și viziuni de coșmar. Este o iluzie să credem să procesul de asimilare a acestui poet de către critică și public a atins un moment de grație odată cu moartea lui. Tocmai de aceea mi se pare profitabil ca acest scriitor să nu fie prea curând clasicizat și să rămână

deocamdată într-o stare de semiilegalitate în literatura noastră.

ALEXANDRU DAN CONDEESCU: Cristian Popescu nu și-a găsit locul în literatura noastră. Mai bine zis ea, literatura postbelică (nu-i cam mult spus?) nu are locuri în ierarhiile ei deja constituite pentru un scriitor atât de insolit, incomod, tragic și pur ca acest autor cu nume generic pentru cumințenia națională și prenume predestinat insuportabilului sacrificiu al mântuirii celorlalți. El este unul din rarii răzvrățiți ai unei literaturi în general tranzacționale cu tragicul. Puținii scriitori români ai exasperării existențiale au avut o singură mare „înțelepciune” în cadrul literaturii noastre, înainte și după toate războaiele lumii: s-au retras „la timp”, în tăcerea asurzitoare a cărților lor, înainte de a se descuraja definitiv.

DAN CRISTEA: Aș fi fost, inițial, dispus să spun că el a „popescizat” poezia, dar am realizat că, dimpotrivă, precum Miorița îl transformă pe cioban în Ciobanul mioritic, tot astfel poezia, slujită cu har și devoțiune, l-a transformat pe Cristian Popescu într-un „Popescu” inconfundabil. De unde – „Arta Popescu”.

RODICA DRAGHINCESCU: Cristian Popescu a instituit un concept nou în poezia ultimelor decenii: poezia-eseu, de legitimare a discursului liric, manifestând o certă prețuire pentru psihanaliză descriptivă. Creația sa este unică și evoluția efectelor ei asupra poeziei contemporane lasă o traiectorie vizibilă, calculată conform unor funcții ce țin de „futurologie”.

„N-a modificat nimic esențial în literatură”

MIHAIL GĂLĂȚANU: Este un poet care nu va lăsa epigoni în literatura română, pentru că este în postura performanță de a deschide un nou curent literar și de a fi, în același timp, în contra curentului. Cred că ar fi fost și primul din generația 90 care și-ar fi schimbat, cum începuse de fapt cu „Arta Popescu”, opțiunile, trecând spectaculos în registrul clasic și nu s-ar fi mulțumit să se „clasicizeze” pur și simplu sau

să-l clasicizeze timpul.

HORIA GÂRBEA: Mie mi se pare că opera lui Cristian Popescu n-a schimbat și n-constituit nimic radical în evoluția artelor literelor române și că nici nu era de așteptat să facă lucrul ăsta, pentru că există mulți scriitori foarte buni care n-au modificat nimic esențial în literatura țării lor, ceea ce nu-i împiedică de stima publicului și a criticii.

ȘTEFAN ION GHILIMESCU: Generația 90 începe cu Cristian Popescu și, din păcate, sfârșește tot cu el (providențial!).

FLORIN IARU: Cristi, în ciuda talentu său de milioane, nu va mai ocupa primul raf bibliotecilor. Încrăzător în destinul lui excepție, el a uitat că toți oamenii sunt muri peste noapte. De aceea, manuscrisele lui (des care aud că rătăcesc aidoma „jidovului”), dacă ies la timp, îl vor îngropa pe Cristi. Era (e obligatoriu să ștergem cu buretele cenzura în c s-a complăcut Cristian Popescu. Dacă o fac noi, va supraviețui. Dacă nu, următoarea generație se va întoarce la Popescu, Ione Georgescu...

„Descoperitor al unor terite necălcate de nimeni”

MARIANA MARIN: Cristian Popescu este un poet al sfârșitului de secol XX și oricum, ci în literatura română. Nu e n bombastic în ceea ce spun. Cristian a știut să: la timp și să se retragă, în deplină libertat timp. Este un bărbat al poeziei rom contemporane, un învingător.

MIRCEA MARTIN: Descoperitor al teritorii necălcate până acum de poezii rom Cristian Popescu este și deținătorul unui inconfundabil în care ironia, autoironia sentimentalismul se suprapun fără să incompatibile. În ciuda exiguității operei, lui în istoria poeziei noastre postbelice indiscutabil și de primă însemnătate.

MIRCEA NEDELCIU: Mi s-a întotdeauna de pe altă lume și, până la destinul a făcut să-i recâștige imaginea po romantic, care moare tânăr, lăsând o p valoroasă, care te îndeamnă să-ți imaginezi fi putut face și mai mult.

MONICA OMESCU: Popescu a murit gândindu-se. Făcea exerciții de părăsire, ca ergolesi. Inima îi era grăbită de cafele, dar el a pritis-o cu o rugăciune; acesta e ultimul poem despre moarte semnat „Popescu“, poemul care e-a contrariat cel mai mult. Se spune că a fi mare scriitor înseamnă să știi să pui întrebări.

CEZAR PAUL-BĂDESCU: Locul lui Cristian Popescu în „literatura română postbelică“ este unul aparte (și când spun ceasta fac în primul rând o precizare spațială – aparte“ e în legătură în primul rând cu „de o arte“). „Literatura română postbelică“ – la fel a mama ei, „istoria literară“ – reprezintă o abstracțiune. Demne de ea sunt alte abstracțiuni, de tipul „buzduganul unei generații“ sau „poetul iecuvintelor“. Este superfluu să spun că abstracțiune“ este un eufemism pentru „minciună“. Cristian Popescu n-a intrat în joc, fiindcă trăsătura estetică de bază a celor scrise de el este sinceritatea. Cristian Popescu oloșește pur și simplu un alt limbaj, paralel. El ontinuă să fie neomologat, ținut de o parte, pentru că el însuși s-a postat, de la bun început, n afara sistemului.

„Un uriaș poet al morții vii“

IOAN ES. POP:...El rămâne cel mai mare poet din generația noastră.

CRISTIAN TUDOR POPESCU: Cristian Popescu alcătuiește împreună cu George Bacovia și Ileana Mălăncioiu treimea marilor poeți ai morții din literatura română. El este un uriaș poet al morții vii.

RĂZVAN RĂDULESCU: Mă mândresc cu faptul că Popescu a jucat la nunta mea. Au ținut doi lăutari, unul cu vioara, altul cu cordeonul, iar noi am făcut horă. Cristian Popescu avea palmele umede, iar degetele lui, mai grase, erau, ca întotdeauna, ușor strobectate. De felul în care pocnea el ritmic în degete îmi aduc aminte cu mare tandrețe.

„Când poezia își înnoiește chipul și asemănarea“

RADU SERGIU RUBA: Ceea ce are Popescu particular e că explorează sacrul subiectiv, individual, personal, până aproape de limitele sale consecințe. Are curajul să se joace cu sentimentul sacralului, cu care are intimități suspecte“. De la sacrul familial până la anglerii cu poezia, divinitatea și, mai ales, moartea, în care el credea în mod absolut.

Originalitatea lui Cristian Popescu constă în formularea extremistă a trăirilor pur subiective, ceea ce până la el n-a mai făcut nimeni, doar, poate, parțial, Emil Botta.

GABRIEL RUSU: Poezia este încercarea majoră pe care Divinitatea ne-a hărăzit-o pentru a afla dacă merităm au ba să fim mântuiți. Ea se naște dintr-un biologic bătut de patimi și trăiește numai în metafizic. Este un continuu exercițiu al ființei, de aceea sunt pe lume mulți poeți, câte unul pentru fiecare clipă. Uneori, însă, literatura simte nevoia să iasă din această rutină și să tragă în piept o gură de aer pur, în libertate absolută. Astfel, ea își înnoiește chipul și asemănarea. La noi, în jumătatea de veac postbelic, acest lucru s-a întâmplat de trei ori: Labiș, Nichita și Cristian Popescu.

SAVIANA STĂNESCU: Cristian Popescu a lăsat în urmă o artă, **Arta Popescu**, și o familie de poeți, **Familia Popescu**. Cristian Popescu a scris un CUVÂNT ÎNAINTE pentru un lung șir de cărți postmoderne sau preapocaliptice și le-a urât „cu vânt, înainte!“. Cristian Popescu se alătură astfel celor câțiva poeți (Nichita Stănescu, Leonid Dimov, Mircea Cărtărescu) care, cred eu, s-au așezat cu piciorul imaginației în „post“ și cu cel al talentului în „pre“, reușind pur și simplu să fie.

Mai precis, mai cuantificat, dacă vrem cu

cu ochi de copil

La câteva zile după moartea lui Cristian Popescu, una din clasele a opta ale liceului „Miguel de Cervantes“ din București a primit drept temă comentarea unui fragment din Necrolog mioritic (extras din Arta Popescu). Iată ce a scris în acest sens eleva Oana Hanu (14 ani):

«Pentru ca și ceilalți să înțeleagă»

*Mai mulți îngeri îngerăși
Strâng cerul de pe pământ
Ca pe un covor de pe podea.
Il fac sul.
Vor să mai facă „puțină“
curățenie.*

Se pare că poetul Cristian Popescu a fost un bun scriitor. De ce a murit? Ce, dacă a fost un scriitor bun, trebuia să nu mai moară?

Nu! E logic.

Spun că e un scriitor bun deoarece din cele patru sau cinci versuri pe care i le cunosc eu

generațiile de scriitori, îl văd pe Popescu împărțindu-ne cu generozitate zecile și unitățile celui 90 (ism) inventat de el.

„O poezie incomodă, inconfortabilă“

DOINA TUDOROVICI: Cristi Popescu este unul din vârfurile generației mele. Când despre poziția lui în literatura postbelică, să așteptăm limpezirea (la masa de scris) a acelor în măsură să inventarieze valorile literaturii. Personal, îl iubesc în aceeași măsură în care nu-i pot ierta nesăbuința de a ne fi părăsit.

RADU G. TEPOȘU: Cristian Popescu este poetul care a redat melancoliei dimensiunea măreției. El este printre pușinii care au scris o poezie de un tragism feeric.

CĂTĂLIN ȚĂRLEA: Poezia lui Cristian Popescu nu este o poezie comodă. Pentru cei obișnuiți prea adesea să se întoarcă spre ei înșiși, ținându-și privirile în gol și simțind pe la nări adieri de pe altă lume, pentru aceștia poezia lui va fi mereu o sursă de fascinație. Pentru cei surâzători și optimiști, pentru „sportivi“ în general, va fi de tot inconfortabilă. N-a fost și nici nu trebuie, doamne-fereste, să fie o poezie de mase. Este numai pentru aceia, pușini, care vor și care pot să vadă dincolo, o poezie pentru structurile tragice, autentic tragice. Este, pentru literatura română, o poezie unică, irepetabilă, fără precedent și fără urmări.

„Într-o zi, în literatura română“

LAURENȚIU ULICI: Poezia lui Cristian Popescu este prima și, până acum, cea mai convingătoare încercare de înnoire nu doar a limbajului poetic, dar și a conținutului, ideii de literatură, de poezie, de la Nichita Stănescu încoace.

LUCIAN VASILESCU: Cred că în poezia română postbelică a existat, până la Popescu, un loc unde se găseau scrise **Familia Popescu** (**Cuvânt înainte**), **Arta Popescu** și alte câteva „caiete“. Pe care Popescu, trecând într-o zi pe acolo, le-a luat, le-a semnat frumos, caligrafic, și le-a arătat la lume bucuros că uite ce găsisse el...

îmi dau seama că era un om original (adică, le spunea lucrurilor pe nume) și, totodată, cred că nu era așa de îndrăgostit de viață. Sau poate nu avea nimic cu viața, dar era sătul de toate lucrurile de pe pământ: de înșelăciune, de prostie, de destrăbălare, de uitarea lui Dumnezeu... de multe alte lucruri rele.

Și-ar fi dorit să schimbe lucrurile, să le dea o altă înfățișare, mai plăcută, mai „curată“. Vroia ca niște „îngeri-îngerăși“ să-l ajute să strângă „cerul de pe pământ“ și să pună alte lucruri, mai bune, în schimb. De fapt, cele ce sunt acolo sus, în cer, sunt cu adevărat curate, frumoase. Așa ar fi vrut să facă și el aici, jos, pe pământ...

Poate chiar și Cristian Popescu a ajuns acolo și vorbește cu „îngeri“ (îngerășii), pe care-i convinge să mai facă puțină curățenie. Dar nu o curățenie generală, pentru că noi nu suntem chiar așa de răi. Sau, dacă suntem, promitem că ne vom îndrepta. Poate Cristian Popescu a vorbit cu „îngerășii“ și a făcut deja câteva înțelegeri cu ei în favoarea noastră.

Le-o fi arătat, oare, „îngerilor“ (îngerășilor) poezioara lui scurtuță și frumoasă? Cu siguranță, lor le-a plăcut. Și mie, chiar dacă n-am reușit să spun tot ce am simțit citind-o sau să mă exprim corect și clar pentru ca toți ceilalți s-o înțeleagă...

POPESCU ÎN CÂTEVA LEGENDE (ADEVĂRATE)

Studentia

– Domnule profesor Mircea Martin, este adevărat că i-ați facilitat cea de-a doua admitere la Filologie?

– Cristian Popescu a fost exmatriculat pentru un număr imens de absențe nemotivate, pentru care nu se mai puteau aduce nici scutiri medicale. Legea Învățământului în vigoare în acea perioadă nu mai permitea celui exmatriculat, dacă voia să-și continue studiile, să susțină concurs de admitere la aceeași universitate. Automat, Cristi ar fi trebuit să urmeze cursurile unei secții de limbi clasice la Cluj, Iași și Timișoara, frecventând doi-trei ani cursurile respectivei facultăți, urmând ca abia ulterior să se poată transfera în București. În situația lui familială și de sănătate, o asemenea deplasare era de neconceput. Așa că am decis să încerc înscrierea lui tot la Facultatea de

1987, Izvorul Mureșului.
Într-o tabără studentească de literatură

Un an

Prietenul Dan-Silviu Boerescu îmi spune că un număr special „Popescu“ în *Luceafărul* fără semnătura mea ar fi prea de tot, prea ar bate la ochi. Să scriu și eu acolo, ceva, doar am atâtea amintiri, lucruri unice de spus!...

Da, e-adevărat! Am atâtea amintiri pe care încă nu le-am spus... Dar ce să spun? Ce să povestesc, când amintirile mele sunt într-atât de ne-narabile încât n-ar putea interesa pe nimeni? Ce să povestesc? Clipa de bucurie din primii ani de facultate când, închiși amândoi în camera din apartamentul din Iancului, tolăniți pe pat, el sub plapumă, eu peste, descopeream cu delicii enorme „Cazul d-lui Pavlovski“ de Caragiale? Sau fericirea lui, tot cam din anii ăia, '87-'88,

când îmi citea din poemele extrem de vii, de e descoperite, ale lui Luca Ion (Lucki) Caragiale! Sau... cum să povestesc uriașele noastre plimbări prin București, Șerban-Vodă, 11 iunie Cișmigiu, Carol, Miciurin, Popa Soare...? Ce să povestesc eu din întâlnirea magnifică dintre poetul Popescu și cârciumarul zis nea Mardar de la „Sighișoara“, pe Călărași, întâlnire pe care am intermediat-o eu prin '88? Și despre buletelul cu cașcaval pe care acesta din urmă le făcea cu mâna lui, în cinstea poetului Popescu, ori de câte ori se-ntâmpla ca acesta să-i calce pragul?

Eu lucrurile-acestea nu mă pricepeam încă să le povestesc. Poate că voi învăța să o fac mai târziu și poate chiar am s-o fac, dacă voi mai avea timp și dacă voi scăpa vreodată de frica asta care m-a instalat în oase de-un an de zile...

Cătălin Țârle

Filologie din București. Ceea ce am și reușit, cu ajutorul secretarelor, care îl simpatizau de altfel. Bineînțeles, n-a fost nici o problemă pentru Cristian Popescu să reușească la un nou examen de admitere. Următorii patru ani de studii (1986–1990) i-a făcut fără defecțiuni grave...

– O excepție ar fi, totuși, examenul de teoria literaturii din ultima sesiune, la care profesorul, Mircea Martin, l-a picat pentru neconsultarea temeinică a bibliografiei...

– E adevărat. Cristi a fost destul de asiduu la seminariile mele. La examen s-a dovedit însă că nu citise autori importanți dintr-o bibliografie cu adevărat obligatorie, așa că, deși ne cunoșteam foarte bine, ne întâlneam la cina și în afara cinaclului, n-am avut ce face și l-am picat.

Dan Silviu Boerescu

Chips

Eu și cu Cristi Popescu țineam post. Ne întâlneam în pasajul Universității și el cumpăra două pungi de chips, apoi o luam pe jos, spre Romană.

Cam în față la PNL, unde e acum magazinul Elvila, Cristi Popescu se oprea și spunea serios: Madam, Popescu, ești un poet adevărat! Apoi începea să râdă.

Cristi Popescu este singurul om dăruit mie de Dumnezeu, care râdea pur și simplu, pentru că mai exista un poet adevărat, că eram mai mulți, că era bine.

De un an întreg țin post. Cu brânză, cu mărar, cu ceapă, cu ardei, cu arome.

În fiecare vineri, de la un capăt la altul, singură, pe tot bulevardul Magheru.

Frecventam împreună

aceleași spitaluri
ca niște cinacluri
mai mari
în care fiecare putea să spună
tot ce vroia

în acest fel de clădiri
geamurile se crăpau
invariabil
după câțiva timp
sub apăsarea cordului.

Era adevărat
frecventam același spital
care se continua
din venele tale direct
cu subteranele
municipiului București
și-mi aduc aminte perfect
că ușile metroului
se deschideau
de fiecare dată
pe o singură parte –
aceea
în care Dumnezeu bătea
cu degetul în geam

Anca Mizumsch

(din volumul Opera Capitală, în curs de apariție)

CRISTIAN POPESCU, BANII ȘI CRISTIAN POPESCU

La Casierie

100.000 lei lipsă

Există în viața unui debutant o clipă astrală, e-l confirmă sieși ca scriitor mai mult decât te cronicile: așezarea coatelor pe pervazul sieriei. Sunt un ins lipsit din naștere de tinctul valorii banilor, așa cum alții n-au păr corp sau pigment în piele. Așa că nu mi-am seama decât după ce ieșisem de la „Cartea mânească“, cam prin dreptul Liceului Sf. I. Seara, cu bărbia sprijinită de masă, mă am la teancul de sute jegoase ca la zidul unui nplu străvechi de prin Thailanda sau ca la ele unui transformator gigant menit să mă ge de Univers. Nu-mi amintesc când a sunat efonul, seara sau dimineața. Era femeia de la ndul Literar, disperată, rugându-mă să poiez jumătate din sumă poetului Cristian pescu, venit la ghișeu cu mai puțin de cinci nute după mine.

Banii au mai intervenit o dată, peste ani, în relația noastră, care se transformase de-acum în prietenie. În primăvara lui '94 reușisem să-i public lui Cristi **Arta Popescu** la editura Societății Adevărul. Din prima noapte în care o citisem în manuscris mi se păruse o carte cu totul specială, inclassabilă, purtând pagini categoric geniale. I-aș fi dat lui Cristi și zece milioane ca drepturi de autor, dacă aș fi avut de unde. Or, eu abia respiram ușurat că reușisem să trec prin consiliul de administrație o carte care știam că nu va face profit și mă pregăteam să mușamalizez cât s-o putea lucrul ăsta. N-am izbutit să pun pe ștat mai mult de 300.000 și i-am și spus că atât o să ia. Zis și făcut. În ziua plății, Cristi intră în birou la „Cultură“ palid, lac de sudoare, tremurând, cu o privire de om hăituit. „Barosane“, zice frânt „m-ai omorât“ și se prăvălește pe un scaun. Abia atunci am băgat de seamă că avea un teanc de bancnote în mână. „Ce-i, Cristi?“, zic înfiorat, „ce s-a întâmplat?“. Lipseau aproape o sută de mii din cele trei sute. Impozitul și alte chichițe contabilicești. Cristi era distrus, la propriu, privea în gol, cu ochii lui mari, larg deschiși. Încelesta cu mâinile marginea biroului. Nu mai știu de unde am reușit să fac rost de bani în câteva minute. Mă grăbeam ca la salvarea unui înecat.

Onomastică și Science Fiction

Așa m-am „întâlnit“ prima dată cu Cristi. Debutasem practic în același timp, în '87, el cu primul de poezie „Cuvânt înainte“, eu cu vestiri SF grupate sub titlul „Planetarium“. Mă atunci ne mai loviseam unul de celălalt prin ii: Cristi era întrebă de diverse june, prin ăerele de creație, în legătură cu ultima mea vestire SF, lucru care-l umplea de furie, iar pe ne mă opreau colegii de la centrul de calcul de lucrăm să-mi spună șoptit că s-a vorbit de ne la „Europa liberă“. Eu conduceam cenaclul „Prospectart“ de la Observatorul Astronomic pe Ana Ipătescu; Cristi, aveam să aflu, era olo portar de noapte. Ne numeam absolut la : Cristian Popescu.

Eu mi-am adăugat numele tatălui, Tudor, mai pentru a mă deosebi de Cristi.

Ritualul

După ce i-am pus în față diferența, încet-încet și-a revenit. A pus toți banii la un loc, i-a bătut metodic de masă și pe lung, și pe lat, de câteva ori, pe urmă i-a pus în dreapta și a început să ia câte o bancnotă. O netezea cu ambele mâini, se uita puțin la ea, parcă înduioșat, și pe urmă o pune în stânga. La primele s-a uitat și în lumină. A durat minute în șir această trecere a banilor dintr-o parte în alta, prin ochii lui Cristi. Imaginea m-a obsedat multă vreme, pentru că nu-i descifram înțelesul. Nu era în nici un caz vorba de cupiditate. Rar mână mai spartă decât Cristi: l-am văzut dându-și ultimul ban pe bomboane de lux luate de pe bulevard, pe care le

mai și împărțea rapid cu alții, deși a doua zi nu știa ce va pune în gură. În sărăcia lui lucie, venea la serviciu cu taxiul. Când a plecat de la noi, l-am rugat vreo săptămână să facă o hârtie, câteva rânduri necesare la administrativ, ca să-i mai poată da niște bani la lichidare. „Barosane, nu știu, nu pot, fă-o tu“, aproape gema cântându-se cu mâinile de cap. (Îi era din ce în ce mai rău.) Atunci am priceput.

Structură de răzeș

Cristi n-a fost un boem. N-a ținut cu tot dinadinsul să bată cârciumile, să fie sărac și singur, ca tot poetul. Structura lui fundamentală era a unui om puternic, a unui răzeș cu picioarele bine înfipte în pământ. Un întemeietor de dinastie peste care a căzut, prin naștere, blestemul bolii. Boala era cea care îl împiedicase întotdeauna să se lumească. Ea era cea care îi producea un rău fizic când întâlnea mai mult de zece fețe omenești pe zi. N-am să-l uit niciodată cum și-a smuls parcă o căciulă imagină, trântind apoi cu palma de masă: „Nu mă mai lasă chestia asta de pe capul meu“ – îi jucau ochii în lacrimi. Dorința lui de socializare era uriașă – doar la Kafka am mai întâlnit o astfel de sfâșiere între sensibilitatea însingurării maladive și setea de a fi lumit. În ultimele luni de viață își dorea un copil.

Puntea

Banii aceia, cei trei sute de mii de lei pe care-i avea de primit pentru cartea lui, erau legătura cu viața oamenilor, o punte de hârtie pe care putea încerca să iasă din înspăimântătoarea singurătate a camerei sale, a patului în care zăcea zile în șir, cu ochii înfiți în câmpia nesfârșită a pereților și a tavanului: Când vom fi din nou împreună, Cristi îmi va da înapoi însutit, cu dărnicia lui nemărginită, suta aceea de mii, din comorile cerului peste care îl voi găsi cu siguranță stăpân.

Cristian Tudor Popescu

De ce nu vreau să mor poet

Pentru că o speranță de-a mea este c-am să scriu până voi uita (progresiv) literele alfabetului. E cam aceeași chestie cu a trăi până mori sau până dă Dumnezeu să uiți să mai trăiești pe-aici, pe-aproape și să te urci (în viață fiind) la ceruri. De-asta nu vreau să mor poet...

(Arta Popescu)

MODULAȚIUNI DE FRECVENTĂ

Celui din urmă vameș

CIPILICĂ. Basc cât o farfurioară de dulceață, din bumbac ușor, de purtat pe creștet acasă, mai ales de către persoanele cu calviție pronunțată sau de cei ce suferă de nevralgii, insolație, hipertensiune arterială. În casa bunicii mele Venera, unchii mei, pe atunci nu cu mult peste treizeci de ani, dormeau după prânzurile copioase („tolăneau“) de-a latul divanului din sufragerie, purtând, obligatoriu cămașa cu vestă și cipilica.

Odată, am fost cu Nana la Templul Coral, la comemorarea victimelor holocaustului și, uitând că tradiția evreiască cere ca bărbații să poarte o cipilică, am stat zece minute descoperit, cu ochii ațintiți la vorbitorul care evoca scene din lagărele morții. Un domn amabil, în persoana căruia l-am recunoscut pe actorul Arșinel, mi-a strecurat în mână o cipilică și, din ochi, m-a invitat să mă acopăr. Am fost foarte rușinat de situație; după un minut i-am cerut Nanei părerea, ea m-a găsit nostim dar a promis că-mi va face ea o cipilică croșetată.

Mi-a împletit-o cu gust, pe măsură. O port, fie vară sau iarna, în orele de scris, ore de reculegere. Inspirația (de multe ori lipsă) vine neîntârziat, cu atât mai fecundă cu cât o așez pe chelie odată cu întoarcerea butonului magnetofonului. În momentul de față, de pildă, aud (nu ascult, e o diferență!) **Simfonia concertantă pentru vioară, violă și orchestră** de Mozart.

La alt capăt al înțeleșurilor, de această dată în spațiul anecdotei, se poartă un soi de cipilică fără formă, dimensiuni, culoare. Știi că cineva o poartă, dar n-o vezi. Unul din unchii mei evocați mai înainte îl ironiza pe Ionel Heruvim, generalul care „o ținea“ pe vara mamei, că „iar și-a pus cipilica“. Și arătau cum: se aflau cu toții la aniversarea lui, când Ionel a povestit cu cine s-a văzut la București și ce a vorbit cu fiecare. Paul a sintetizat întâlnirile: „L-am întrebat pe Ică, ar fi spus generalul, dacă ne putem bizui pe Hitler în campania gata de-a se declanșa în est. Mi-a răspuns că neîndoios, la care Bobiță a întărit cu vocea lui de bas: da, da, ne putem...“ La Marele Stat Major, opiniile erau împărțite: „Mitiță și Lache, spunea generalul, afirmău că e un risc; dimpotrivă, Titi, Brânzoi și Mișulică erau pentru. Cu condiția să-l pună la Armată pe Noni iar la Informații pe Gicuță...“

Am înțeles (nu eram chiar prostovan) din râsul și comentariile unchilor că nenea Ionel nu fusese la joacă cu niște copii, că numele de alint aparțineau șefului guvernului, unor înalți comandanți de oști, unor miniștri. Chipul familiar în care îi numea mi-a displicut și el a devenit, după îndelungi verificări și experimente, cheia cu care deschid unul sau altul din sertarele în care îi clasez pe oameni: unul (ca nenea Ionel) care se dă egal cu o persoană publică și o numește ca pe-un tovarăș de țurca cu care se trage de brâncinar, îmi spune mult despre originea, structura morală, veleitățile, voința și calitățile individului. Nu întotdeauna scazătoare pentru individ dar nici măgulitoare. Recomandându-se astfel, prin tragerea semnului egalității între persoana lui și o personalitate, se cațără abil de pe creanga lui joasă tocmai în vârful copacului.

Lucram de doi ani la secția Scrisori a ziarului („la galere“) și-mi amintesc ce admirație „băga“ în noi, niște oarecari, halterofila nedeclarată Aneta Almăjan, care întârziind în fiecare zi la program, se scuza cu ponderoasă grație, în auzul și al șefilor intenționând s-o mustre:

**mircea
horia
simionescu**

– Am fost la vânatoare cu tovarășii, tocmai în perimetrul forestier de la Hașeg. Coloana noastră de mașini, deși oficială, a fost ținută la o barieră... Un netrebnic de ceferist... Tovarășul Ioșca s-a enervat și mi-a spus că are ac de cojocul individului. Dar a intervenit Petrică: lasă-l, mă, o fi având și el copii. A intervenit și tovarășa Ofelia în apărarea nefericitului...

Cunoaștem placa și personajele: era vorba de Iosif Chișinevski, Petru Groza, Ofelia Manole...

Uneori, ca să nu se simtă umilit, Leonte, șeful secției, vânător și el, intervenea cu cărți de aceeași greutate:

– Ne ieșiseră în față doi iepuri... Strig: Emilache, ocheste-l p'al din dreapta, lasă-mi-l pe alălalt mie... Dar când să ridic arma, văd iepurele meu doborât: trăsese, din spate, Jenică... Zic: asta nu e atitudine sportivă, Jenică...

Cunoaștem și pe protagoniștii acestei scene: se numeau Emil Bondăraș și Ion Gheorghe Maurer.

Mișu Teodorescu, leit Chaplin sau de Funès, prinzându-se cum funcționează acest joc, s-a amestecat o dată, și el, în goana vânătorească:

– ...Îl văd la un moment dat pe Cristi căzut la pământ. Furioși, porcii mistreți s-au repezit la el. l-am chemat pe Noni, Găbiță, Popică, Puiu într-ajutor. Au tras ca la Mărășești, jivinele n-au apucat să-l întorcă cu colții lor. Il pupam mort dacă...

– Cine erau salvatorii lui Cristi? l-am întrebat pe Mișu înaintea farfuriilor cu ciobă de fasole, la cantină.

– Nu-i cunoști? s-a mirat el. Niște băieți cu care făceam guverne pe când lucram la frizeria din Pieptănari.

– Băieți de comitet, cum s-ar zice...

– Păi! a confirmat Mișu.

Acum vreo patru ani, l-am întâlnit pe culuar Combinatului poligrafic pe vechiul mai ar Constantin Crișan.

– M-am întors ieri de la Paris, m-a informat Sunt frânt de oboesală. Ai ce vedea într-un oraș acela...

– Cred și eu, am zis. N-am fost decât o acolo, ce poți vedea în trei săptămâni...

– Numai o dată? s-a mirat el. N-ai vrut...

– N-am putut.

– Păcat. Un scriitor ca tine ar fi trebuit s Tocmai vorbeam cu Pierre despre literatura Speră că va veni în România, și-a manifestat dorința să te cunoască...

– Iartă-mă, despre cine vorbești? Mă surprinde că un Pierre din Paris se interesează de persoana mea. Cine e amicul?

– Cine? Pierre de Boisdeffre!

Desigur, când ești șef, raporturile, adresarea cipilica se schimbă. Prin '73, am fost pentru cinci luni director adjunct în Ministerul Cult De la înălțimea funcției, de sub cipilică, m potut exprima fără sfială colaboratorilor chemându-i familiar Irinel, Răducu, Aurică, Marinel, Gigi, Corneluș, pe cei care purtau n de circulație – Liciu, Beligan, Baranga, Pi Bogza, Baba, Ohanesian, Toduța.

Părerea mea de rău e că n-am fost nicioda vânătoare cu ei. Aș fi făcut mare haz s-o vă Irinel cu pușca în mână, cu cartușiera petrecăta.

SCANDAL. Am trăit vremea când cucoanele plinuțe făceau sacrificii pentru a-și cumpăra corset **Scandal** (poate se scria, fiind marfă străină **Skandall**, nu mai țin minte), pe care îl îmbrăcau eforturi ce le scoteau ochii din orbite, spre a ieși în lume subțirele, cu talie de silfide. E posibil să fie limba fabricantului numele corsetului și însemnat **tandrețe, grație, confort sau mengi** fapt cert e că în spațiul nostru însemna exact spunea numele produsului. De la exprimarea dorinței de a avea unul și până la retragerea, strâns pe corp, de la vreo petrecere, de la teatru pe Calea Victoriei, care semăna pe-acea vrea în acvariu cu femelele de țipar, produsul numai vaiete, răbufniri din mai nimic, dispreț reproșuri adresate mămichii și programe genetic, numit amatorist, pentru că nu se știu acela, **zestre corporală, fizic prisoselnic balenă** sau simplu **grenadir**, în traducere **laba barenă**. O dată, văzând cum trei bărbați încercau să o îmbrace pe tanti Marioara Coste nu izbuteau să-i adune sub elastic toate cărțile am rugat-o pe mama să nu mă mai trimită la școală ca să fiu de față la dispariția acelei cucoane prezentabile în cioraput ce abia mi-ar fi încălțat laba piciorului. Firește că mi s-a îngustat operațiunea s-a încheiat cu un monstruos scântăit tanti Marioara a plâns, n-am știut dacă motiv nereușita, ori regretul pentru graba a nesăbuit: a tăiat cu foarfeca superbul **Skandall** a înșirat mașele de gumilastic prin toată casa. să-l vândă cu preț redus unca mai puțin te pildă Marioarei celei mici, vara ei.

Moda corsetului **Skandall** a trecut rapid și ne-am întors la scandalurile comune, convins că inventatorul lui fusese un francmason ce prindea subțierea țării.

E un adevărat scandal menținerea noii corsetul unor idei și teorii ce s-au purtat în jumătate a secolului trecut și continuă să se

cristina onofre ESTIVALĂ

(Luceafărul nr.2/ 1996)

jucat-am șah la malul mării
desigur, să obțin un mat
dar adversarul, mai dotat
fiind eu în moment de criză
a fost influențat de briză
și-un cal și-o tură mi-a
mâncat.
Acuma nici nu vrea remiză
degeaba strig
parcă e turc
și dacă e
cum mă descurc?

Lucian Perța

parte – mai ales de către tribuni corpolenți și scandalagii – și astăzi.

TIGAIIE TEFLON. Mult prea mare pentru vevoile mele culinare – largă cât un lighean. Eram director la Operă, însoțisem corpul de balet la alonic, mă îndrăgostisem de o balerină blondă, ne adreptam cu autobuzul spre aeroport, ora era naintată, când mi-am dat seama că diurna mea înmăsesse necheltuită în buzunar (fugiseră patru persoane din ansamblu, un polițruc de la ambasada din Atena mă purtase pe la secțiile de poliție să-i căutăm pe fugari).

Admirabilul balerin Marinela Ștefănescu l-a rugat pe șofer să oprească în fața unui magazin, m-a dus în fugă și a ales ce credea că îmi va fi de folos: tigaia Teflon. Puteam, de-acum, să prăjesc artofi pentru întreg ansamblul.

Obiectul, ca un scut macedonean, îmi evocă splendidul oraș pe care nu l-am vizitat decât în decere. Dar și un senzațional număr de cascadorie, al cărui erou am fost.

Locuim la Hotel Metropolitan, la etajul 7. Mi-a bătut în ușă Magdalena Popa, să-mi spună că nu mai avem decât o jumătate de oră până la începerea spectacolului nostru – ora 19, într-o sală în partea cealaltă a orașului. Eram în pijama, după baie, pe sală. Ușa camerei mele, împinsă de curent, s-a trântit și m-am pomenit fără cheile cu care s-o deschisem. Magdalena s-a oferit să coboare la recepție și să aducă dublura sau un mecanic. Mi-am amintit că balcoanele noastre sunt vecine, așa că i-am cerut permisiunea să mă lase să escaladez paravanul de protecție împotriva despărțitor. Numai că acolo nu se afla un singur paravan, ci două, așezate la o distanță de un metru. M-am cățărât fără să gândesc pe balustrada alconului, mi-am încheștat mâinile de niște bare de metal, am înaintat, pas cu pas, lateral, spre camera mea. Distanța mi s-a părut enormă, după ce mi-am aruncat privirea în jos și am văzut mașinile așezate pe niște cutii de chibrituri străbătând bulevardul de sub tălpi, în fund de prăpastie. Dar nu m-a străbătut nici un fior, în timp de Magdalena, îngrozită, mușise de spaimă. Timp de cinci minute, am fost însoțit de Harold Lloyd.

Acestea s-au întâmplat în seara zilei de 13 octombrie 1972 și de atunci nu trece o săptămână fără să nu visez cum îmi frecam burta de stâlpii de beton și de balustradele de metal. Mă văd, nu știu prin ce proces mental, de jos și de vizavi, ca la cinema, și sunt întotdeauna pregătit să aplaud.

CASETOFON „JEG“ S.R.R. 3838, fabricat în una din țările Asiei, cumpărat de la un ALDI cu 59 D.M. Radioul prinde două posturi de odată, semnalul sonor se modifică după distanța și locul unde mă aflu, e mai vioi când îl ating, dispare în întunericul lumii când mă aplec să ridic teancurile de reviste de sub scaun, alege un program de altul dacă mă așez în dreptul ferestrei, de exemplu îmi oferă o sonată de Domenico Scarlatti și apoi mi-o acoperă cu oca secundă, care se nimereste să fie mai întotdeauna a lui Mircea Coșea.

Obiceiurile lui ciudate nu l-au împiedicat să-mi facă, în ultimele nopți, două mari bucurii, aproape paralele: într-o jumătate de cameră, lângă ușă, mi-a cântat „J'attendrai“, în interpretarea unei formații rusești, prelucrare ce e voia fidelă partiturii, un adevărat masacu, încântătoare în ce mă privește, pentru că am susținut de când eram foarte tânăr că neamul săsăritean, dacă se închipuie muzical, nu a răbătut de mai bine de șaiszeci de ani să difuzeze prin radio, pentru Europa, decât muzică ușoară și cel mai dubios gust, iar în zona dintre creaștră și bibliotecă, de-această dată de la un post francez, tandra, tulburătoarea șansonetă „Tourbillon“, cântată de Jeanne Moreau în filmul lui Truffaut „Jules et Jim“, una din deliculele cu care am obiceiul să verific sensibilitatea prictenilor, ca să știu dacă merită să discut cu ei și o chestiune importantă sau să rezumăm la câteva anecdote, la ultimele știri.

Nu știu cum se face, unele concerte cu lucrări de mare interes abia prind pe vârful de umăr al unei unde, auzindu-se anevoie din

fundul lumii, printre pârâituri, bolboroseli, legănări ale sunctului, îmi produc o bucurie mai mare decât dacă le-aș asculta la cel mai bun aparat cu laser. Poate o deformare a spiritului devenită perversiune. Urechea reține numai muzica, trimite în năcaș zgomotele parazite. Zilele trecute am urmărit în asemenea condiții „Aurul Rinului“, părea că Wagner, reîntors din moarte, conduce chiar în acele minute uriașul ansamblu, ba că scie muzica în acele minute, căutând să mă surprindă cu noutate odată cu adaosul fiecărei măsurii.

Și în domeniul literaturii se întâmplă lucruri asemănătoare: citești o pagină dintr-o carte, frazele sunt bruiate de mișcarea prin casă a celor apropiați, cuvintele ciobite de pocnetul unei ferestre împinse de vânt, lina curgere a ideilor tulburată de chiorăitul mațelor, de frecvente accese de tuse. Totuși plăcerea rămâne întregă, gândurile și sentimentele își urmează rectilin cursul, nu ar avea atâtea adâncime dacă ai face lectura în liniște desăvârșită.

Cutez a crede că scriitorul subtil ar obține efecte mai vii dacă ar strecura din capul locului în scrierea lui anume paraziți bine distribuiți, cu scopul de a ascuți subliminar atenția cititorului, bănuind că o lectură – ca și o audiție – tulburată câștigă apreciazabil în înălțime când e însoțită de strădania desprinderii anevoioase de murdăriile aluvionare. Să ne amintim că zborurile în spațiile interaștrale n-au fost încununete de succes urmărindu-se proiecția în linie dreaptă a rachetelor, după știința că drumul cel mai scurt între două puncte este linia dreaptă, ci doar când traiectoria i s-a imprimat ascensiunea în spirală, larg ocolitoare.

Dezlegarea misterului unei personalități accentuate e mai lesnicioasă decât cercetătorul se ocupă timp mai îndelungat de măruntele accidente și fapte derizorii ale individului, decât atunci când se grăbește să-i fixeze biografia în boldurile mari ale caracterologiei clasice, fiindcă disecția complexului organism începe cu înlăturarea viscerelor, a țesuturilor necrozate, a eventualelor paraziți, a excrescențelor întâmplătoare, cu care poate alcătui un inventar.

Spre mâhnirea mea, n-am aflat până acum alte mijloace de-a mă apropia de organele vitale ale scrisului meu decât bisturiul semnelor de exclamație și, uneori, virgula sau punctul și virgula rezonabil iritante, pe care – contrar aparențelor – nu le pun nicidecum anapoda.

Pe la 18 ani, l-am auzit pe medicul Sașa Pană strigând dintr-un manifest „deparazițați-vă creierul!“ și porunca mi s-a părut atunci extraordinară. Azi, ea nu-mi mai spune nimic, căci a trecut de mult vremea păduchilor ce ne chinuiau și a pompelor cu D.D.T. suflând sub paltoane, sub cămașă. Purtăm în noi – și dăm pe dinafară – mulțime de paraziți folositori, cooperanți, pe care îi cultivăm după cele mai luminate prescripții ale igienei. Doctorul lipsise de la cursurile de parazitologie și infirmicologie, chiulise ca să-și scrie manifestele.

În vremea noastră, și papuașul știe să-i administreze aparatului său electronic, odată cu antibioticele, o bună porție de iaurt.

CASETOFON „JEG“ S.R.R. 3838 (același, dar secțiunea casete). „Mai performant, pentru că microfonul reține și un uruit de motor ce accelerează stând pe loc, blochează muzica exact pe nota cu care compozitorul trebuia să încheie pelteaua (uverturi, sonate, simfoniete, tot midințele d-astea cu care compozitorii au crezut că pot fructifica moștenirea lui Enescu – e vorba de primele generații de după el), transformă grava mea dicție în măcăiala unui tenor napolitan, țiuie la apăsare și gădilături.

Foarte util pentru transcrierea gândurilor prime, iscate de ieșirea moale din vis și lenevire. Pentru că are buton „stop“, pentru că, spre deosebire de radio, e înzestrat cu o nelimitată răbdare, cu calitatea de a aștepta.

Ca să pricepi ce zice, trebuie să îmbraci pantalonii groși, cu întinse bazoane la genunchi, cu multiple găuri pe laterale, înzestrat însă cu numeroase buzunare, toate goale. Până mai ieri, socoteam că pantalonii ăștia sunt bogăția cea

mai notabilă, fiind depozitarii celor mai fine pulberi ridicate de lucrările noi mele case – ciment, var, nisip cernut, rumeguș, ipsos, făină de lemn mâncat de carii, polen de pereți zdumicați de alunecările de teren, mătreață, praf de cameră, pilitură de fier – ca atare cei mai îndreptățiți să ia drumul eternității. Purtați nu numai la lucru dar și, în orele audițiilor din Schubert, Berlioz, Mahler, Richard Strauss, pe terasă, până după miezul nopții, s-au cultivat cum nici o altă pereche de pantaloni n-a făcut-o, au îndurat cu mine foamea și frigul anilor de lipsuri, amenințările din aer, apă și uscat, și-au legat existența de ființa mea într-o asemenea măsură că, odată îmbrăcați la început de săptămână, nu mai pot fi trași de pe corp decât sâmbăta, la ora de baie.

Pun stop benzii care se derulează (un cvartet de Mozart) și mă întreb, cu sentimentul că am lunecat în starea vecină nerecunoștinței: oare tocmai pe ei – până ieri – să-i abandonez? Dar ce s-a întâmplat ieri, ca să-mi vină o asemenea idee?

Ieri a fost ziua a doua (sună ca titlul unei cărți dubioase!), când o mișcare mai decisă la umplerea brațului cu lemne a sfâșiat cracul stâng, abia cusut cu acul gros de saltea. Accidentul m-a înapoiat la sentimente tot atât de curate pentru celelalte veșminte – bluze cămăși, ghețe răscoapte, maicuri, cipilici, fulare – care mi-au protejat zilele de trudă, cu care am clefăit pe timp de ploaie lutul cleios al șanțurilor, am rășucit sârma ghimpată, am bătut uluci și am alăturat scândurile ce servesc acum ca uși, trepte, obloane, rafturi de cămară și bibliotecă.

La ora înaintată de noapte, cos și netezesc de zor garderoba și pregătesc oglinda sub lampă spre a-i face ultima probă. Vestimentația mea pentru cea mai importantă treabă.

Radiocasetofonul „Jeg“ S.R.R. 3838, mut în ultimele ore, pornește dintr-odată, ca să-mi anunțe că imbecilul ăla de senator și-a lepădat hainele albe și a îmbrăcat cămașa morții. Cămașă pepit, cu fundă la gât, cu monogram pe bicepsul stâng: inițialele – marcă ale aparatului meu!

(Fragmente din romanul **PALTONUL DE VARĂ**, în pregătire la editura Universal Dalsi)

carmen veronica steiciuc

candelabrul de cristal

motto: „visele mele sunt rotunde;
încep și se termină cu tine“

m-am întors în cameră la orele 13.47
mi se părea pustie absența aceea
visele alergau speriate
n-ai să înțelegi niciodată strigau
primăverile ascunse în streșina casei
nu ești decât o iluzie în
pânza de păianjen amintirile
mă priveau trist uneori
le dădeam dreptate în clipa aceea însă
mă durea absența ta simțeam chiar
glonte care te făcuse să tresari
binefiteles îngerul n-ar fi apăsât
niciodată pe trăgaci și totuși
din poezia aceea chipul tău
prindea contur cu fiecare cuvânt
cîtit sau poate

te urmăream liniștită din scaunul pe care
îmi plăcea să-l numesc „al meu“ urmăream
fiecare gest fiecare privire
tu povesteai ca-ntotdeauna
un film sau o întâmplare mai mult
sau mai puțin importantă cuvintele
rămăneau undeva în aer
suspendate într-un fel de candelabru
de cristal spațiu incert
un fel de

vocea îmi amorțea gândurile într-un
joc incolor plăcut dealtfel
aș fi făcut poate să se oprească zbaterea aceea
de absurd din ochiul secundeii să rămâi așa
cu brațele în aer explicând un episod
nesemnificativ sau pur și simplu

m-am întrebat de multe ori dacă
iluzia aceea ar putea opri
delirul impar la care am fost sortiți
sau dacă
ești te va crede strigau verile din sertarul
secret plicul vechi și fotografia ta
te va crede în momentul în care
neființa va imagina o cină pentru
comedianții sosiți în oraș
ieri după-amiază
localnicii nu știu prea multe despre
balul mascat organizat în memoria
cugetărilor tale la toamna când
vei primi felicitarea mea să privești
copacii să-i întrebi despre existența
lor anterioară îngerul
va veghea amintirile pe care din
diferite motive (poate răsfoind
caietul cu poezii vei afla mai multe)
le-am lăsat în grija păianjenului
secolul trecut

știam că la un moment dat vei pleca
dar nu voiam să cred
urmăream fiecare privire fiecare gest
totul părea confuz
te-ai ridicat
ai întrebat ceva (ce anume nu știu)
vedeam că pleci și simțeam
greutatea absenței care va urma tu
zâmbeai mereu undeva
pe o insulă pustie valul
a adus la țarm o scoică uriașă
de ce toate asta Doamne

m-am întors în cameră la orele 13.47
simțeam încă în aer prezența ta
pe pereții vopsiți în albastru o formă
incertă un contur nedeslusit
ar putea fi un păianjen
spuse vocea coborând din candelabru
de cristal ar putea fi

elegiile palmierului

I

aveam în cameră un palmier
în fiecare dimineață deschideam larg
ferestrele și frunzele alergau curioase
și păsări mirate zvăceau în tâmpile acului
cu ciocurile înfipite în noul poem

așteptau nerăbdătoare clipa în care
o luminare subțire avea să treacă print ramuri
cel dintâi gând de o culoare ciudată
cel dintâi poem rostit vreodată
de un palmier

II

amicile erau îmbrăcate în alge

cetatea îmbrățișa văzduhul lăsând în arbori
un zbor transparent

pe turnurile de nisip copilul deschidea
o carte

III

când ploaia trecea prin dreptul inimii
îmi convocam gândurile la cea dintâi
stare a materiei pe care pictorul
îndrăgostit de tine o numea
luminare

noaptea ștergea lacrimile de pe frunzele reci
alungând din noi depărțările
diminețile cu cântec veneau la fereastră
având palmele încă ude

de la o vreme
nisipul hoinărea prin lungi culoare marine
umbrele noastre nu mai știau ziua
de naștere a focului atunci
ne întrebam cine va mai invita la concert
privighetorile, cine le va aduce
rodii de aramă bătută,
cine le va mângâia cu un
piepten de peruzea cântul
încălit printre crengile înserării

V

vara palmierul dădea semne de neliniște

o, dacă în valuri ne-am arunca până
departe departe...
dintotdeauna am simțit o
dragoste nebulă de valuri îmi șoaptea
în timp ce rădăcinile într-o dezordine adâncă
nu știau nimic despre povestea asta

VI

în nopțile senine stăteam la taifas
palmierul remarcă orice aluzie la tine
desigur stelele ne privesc mirate
spuneam dar el zâmbea cu subînțeleș
desigur ne vâd într-o totală nemișcare
dar frunzele își făceau cu ochiul pe furiș
ce se întâmplă cu voi? le-ntrebam
cu noi? nimic și atunci cuvintele porneau
cu pleoapele arse spre tine

VII

e un zâmbet în toate acestea
îl văd pe chipul copilului trist,
pe cartea numerotată în sens invers
(la fiecare pagină câte
un ac de salcâm ține
faldurile poemului fărâmicios)

VIII

la înălțimea de la care cuvântul cade
florile se prindeau în hore albastre

aură de iubire pe verticala înserării

prin liniștea orei singurătatea se plimba
cu mâinile la spate

IX

pe nisipurile pline de-întineric
copilul aduna luminile suspendate
pentru o ultimă îmbrățișare

era la ora la care nimfele se reîntorc
cetatea celor o mie și una de nopți
se prăbușea în mare

la rădăcina palmierului
cântecul săpa adânc

copilul își îngropa păpușa
înclinarea cerului era mult mai aproape

a doua zi poeme de aur
cu clinchet straniu în brațele copacului
aveau să rodească

X

din acel moment am declarat în
inima mea e o lumină adevărată

palmierul privește prin ochiul sideral
pentru fiecare poemul e o fereastră deschisă
o linie subțire prin care gândul are
contur de dimineți sifedate

în oglinzi de treceri liniștite
cu tine în gând străbat
galeria de piatră a secundeii

e doar atât –
durata culorii între o floare
și singurătatea celui ce o privește

liniștea se aprinde
în căsușul palmei renaște nemișcată
iubirea noastră ca un palmier rătăcit
într-un deșert de neliniști incendiate
ca un cântec ce mușcă din miezul transparent
al iluziei
ca o mască de flăcări pe un sâmbure
de mgdal

ANAMNEZA IMAGINARULUI

Deși a cules numeroase premii la concursurile naționale de poezie și e prezentă în **Anthology of Romanian Woman Poets**, scoasă la **Columbia University Press** (New York, 1994), suceveana Veronica Steiciuc n-are încă un volum acasă. Poeta debuta în 1988 la **Pagini bucovinene**, notează sec Kurt W. Treptow, traducătorul ei de la Universitatea Illinois, cel care semna o scurtă recomandare în **Tribuna**, însoțind un consistent grupaj. Și, în acest interval, a publicat în numeroase reviste: figurează pe această „listă” și studenteasca **Arboroasă** dar și publicații „serioase”: **Vatra, Familia, Ateneu** ș.a. De fapt, primul succes notabil al poetei îl înregistrăm în 1990 când Carmen Veronica Steiciuc, studentă încă, își adjudeca Premiul I la **Festivalul Național de Poezie „N. Labiș”**. Viitoarea ingineră (n. la 25 octombrie 1968), specializată în Automatizări și Calculatoare, manifesta o sensibilitate cuceritoare și dezvoltă o viziune „de o profundă originalitate”. Dar rigoarea nu e abandonată și poeta, observăm, „geometrizează” fluxul liric. Această magistică abundență, cutreierată de „vise speriate” afișează aparent, un ton neutru. Vrea să fie „o trecere liniștită deasupra iluziei” (ne asigură poeta); firește, nu trebuie să o credem. Deși cuvintele închipuie un „candelabru de cristal”, râvnind perfecțiunea într-un spațiu incert”, immortalizează un peisaj „încremenit (în proiect): bătut de păianjeni, invadat de amintiri, asaltat de fotografiile ce populează „sertarul secret”. O singurătate sfidătoare se insinuează în text și poezia e covârșită tocmai de „greutatea absenței”. Am zice chiar că această „sferică” absență (devenită obsesie) înscamnă, în dureroasa transparență a clipei, în acel timp înghețat „în căsușul pleoapei” (mascând o afecțiune zăgăzuită, gâlgâitoare în străfunduri), o anamneză în spațiul imaginarului; acolo unde „pe înălțimea cuvintelor” poeta – terorizată de iminența unei pierderi – încearcă să vegheze asupra unui univers amenințat de entropie; „umbre ziduri în dezordine/ ierburi acorduri neterminate/ când pleci” (**de la forte la piano și apoi la pianissimo**).

Carmen Veronica Steiciuc erotizează o absență, descoperă – traversând „galeria de piatră a secundeii” – ruinele ecoului și construiește „o dură iubire pe verticala înserării”. Locuiește, de fapt, într-o lume paralelă prin care „adevărată existență respiră”; și iată că, la celălalt capăt al iluziei, mușcând din miezul ei transparent, poeta, aprinzând cuvinte în „sfeșnice de aer”, se poate întreba candid: **care este adevărata memorie?**

Adrian Dinu Rachieru

UN POET ÎN DERUTĂ

de AL. CISTELECAN

Descoperit de Ștefan Aug. Doinaș și primit cu acoladă, ca „o voce a Poeziei autentice”, Eugen Evu s-a dovedit un poet pentru care majusculele sunt, totuși, un exces. Atât formula, cât și meile iradiante, de o recurență implacabilă, și liricii sale sunt fixate odată cu volumul de debut din 1976 – **Muntele mioritic** urmând unei prezențe în colectiva **Toate scrierile** de la „Facla”. În linie aditionalistă și în versuri învăpăiate, Eugen Evu cultivă religia gliei, exaltând monografic, într-o dicțiune patetică, plaiul și răbunii. Religia lui e una transilvană, înrădăcinată pe sacralizarea peisajului și a naturii, de care poetul se apropie înfiorat și ca de un altar. Peisaj sfințit, peisajul transilvan se recunoaște în transfigurare, **Lunile...** miruind cu har duhovnicesc aceste altminteri inocente: „Au înflorit erii în Ardeal,/ îngerii au fugit din/ coarea bisericilor,/.../ și s-au întrupat gerii pe coline/ în aureole unduie iarba”. Pământul exaltat e un „pământ de leac”, notat în registru maternal, cu valențe de o zădărnicietate infailibilă. Mistica plaiului își preciază cultul eroilor și simbolgia jertfei, dar într-o viziune – ori măcar dispoziție – nică ce unește metafora prețioasă cu cea simfonică. Aceeași fervoare e de regăsit și în **La fața spre stea** din 1978, doar că aici etul întinde o mână și spre negurile cebrale, continuând să exalte ansilvania într-un amestec de hieratism și etism: „Prin basmul român/ Taine se vorc la izvoare./ Cele eterne rămân/ vatră și e./ Nopti în Ardeal: la sălașuri de zei/ ge cu slavă și îngândurare”. **Soarele de dezit** din '81 e un volum dirijat tematic și oric pe aceleași partituri, de o coerență utativă, parcă impusă, deși nu scutit de eva deviații retorice. Dicția voluntară, onantă și melodioasă a lui Eugen Evu vădă, de pildă, o tușă cotrușiană, abruptă, „Sâmburii patriei”, tușă ce reapare, din id în când, și în volumele următoare, fără intența la eufonia dominantă a poeticii. lum crescut din același miez exaltant, **La nina mâinilor** (1982) lasă, totuși, la lere și alte fisuri în atitudinea deja noton extatică a poetului. „De spus ra” e aproape o rugăciune, întorcând în baj pios limbajul cam afectat al poetului, „Hamlet” se deschide spre o retorică mai ajată, ironică și sarcastică, ce nu rează cu ceremonialitatea ostentativă a tirii din restul poemelor. În **Țara mului meu** din '83 conștiința unitară a poetului, exprimată cu orgoliu dicativ („sunt dispus să duc idealul un în spinare”) se alătură mai vechii estituri smerite, dar și unor accese de etism sublimard prin care poetul se arizează într-un vizionar zgâlțâit de ordiale: „Talazuri de voci mă locuiesc, e sălbatic/ îmi zguduie meridianele țiii” etc. Conceptul poetic pe care se ează Evu e cel al debordanței, al frecității, poezici-izvor ce se revarsă de atâta prea-

plin: „E de ajuns să provoc o incizie/ Undeva, într-un punct nenumit./ Poezia începe să curgă/ Ca un râu îndelung ghemuit”. Volumul care sintetizează această linie patetică a religiei matriciale e cel din 1986 – **Aur heraldic**, dar prea-plinul se revarsă nestingherit și în **Ram cu oglinzi** (1988). Exaltarea plaiului a mers până aici mână în mână cu o erotică și ea învăpăiată, vajnică și în elegie și în extatică, dar acum Eugen Evu face un viraj brusc spre lirica de presimțiri apocaliptice: „Undeva-n cosmos latră câinele chimic./ Singur în noapte l-am auzit”, dând alarma cu o goarnă stridentă. În pofida acestor abateri, fie tematice, fie retorice, firul de continuitate al poeziei lui Eugen Evu a fost mai tare decât ispitele divergente și el rezistă și în **Amarul mierii**, ultimul său volum, scos în 1994 la Editura „Călăuza” din Deva.

Reflexul sacralizant, chiar dacă și-a mai pierdut din agilitate, rămâne prompt și poetul continuă să se proiecteze în peisaje, glorificând identitatea propriului destin cu acela al plaiului: „Pe aceste culmi sunt bradul consacrat/ Sunt bradul-mire zvelt peste Armindenii/ Biografia mea-i a unui sat/ Din Transilvania de pretutindeni”. Din reveria panardelenească a lui Ion Horea rupe și Eugen Evu un coltuc, îmbălsămând plaiul în melancolie și vrajă și hieratizându-i conturile. Dar nici stringența tematică, nici cea retorică nu mai sunt cum au fost și poemele lui Evu încep să bată mai multe cărări deodată. Această dispersie a survenit odată cu reprogramarea profesiunii pe introspecție și cu pierderea avantajului monografic. Discursul se dezarticulează și poetul ajunge, să probeze scriitura exasperată a cotidianului și decalcul biografic: „Iepuri ghemuiți în asfalt/ iepuri cu șira spinării ruptă/ claviaturi ale Fricii/ pe care mărșăluie Miriapodul./ Entuziasme mass media/ și mi-e bine, mi-e încă bine./ adânc urmărit în mulțime/ ciudat de singur/ în mulțime/ în mulțimea îndrumată prin megafoane” etc. (**Stampă 1988**). Limbajul sarcastic, corosiv, e folosit și el pentru aceeași pictură a cotidianului ce și-a pierdut acum registrul exultant, căzând în depresia notației: „Lipăie zloata oligofrenă./ face tumbă, cerșește un leu./ În orașul chimizat de o lentă cangrenă/ Nu s-a mai întors Dumnezeu./.../ Tărători/ Geambașii locali rânjesc prin vitrine./ Spânzuratorile nu putreziră în zori –/ Curcubeul iernatic a căzut pe latrine.” etc. (**De hunedorean**). Banc de încercare pentru diverse tipuri de discurs și pentru diverse atitudini, **Amarul mierii** se avântă și pe portativul psaltic, exersând când la clapele invocației, când la cele ale bucuriei. Cum toată poezia română s-a creștinat subit, și pentru Eugen Evu acesta era un pasaj obligat de trecere, chiar dacă în fervorile sale se distinge și un timbru autentic. Fie că se află în derută, fie că se află la răscruce, poezia lui Eugen Evu și-a pierdut coerența, angajându-se centrifugal în mai multe perspective.

BETIA DE CUVINTE

de CLAUDIA ENE

În anul 1873, Titu Maiorescu scrie și publică articolul său, **Beția de cuvinte** în „**Revista contimporană**”, **Studiu de patologie literară**, în care, pentru a-i ataca sistematic pe colegii săi de la „**Revista contimporană**”, construiește conceptul de **beție de cuvinte**, bazat pe presupusa „pasiune pentru amețeală” a omului, în general, și a omului de litere, în special. Maiorescu constată că această pasiune pentru amețeală poate fi nutrită de „diferite produse ale naturii”, dar și de cuvânt, care, „ca și alte mijloace de beție, e până la un grad oarecare un stimulant al inteligenței”, dar, „consumat în cantități prea mari și mai ales preparat astfel încât să se prea eterizeze și să-și piardă cu totul cuprinsul intuitiv al realității, el devine un mijloc puternic pentru amețirea inteligenței”. Și, cel mai important, Maiorescu găsește că efectele beției de cuvinte sunt asemenea cu ale oricărei beții: slăbirea funcțiilor intelectuale și înclinarea spre violență, iar de aici derivă simptomele după care poate fi identificată această formă de amețire în discursul literar sau în cel despre literatură: 1) „cantitatea nepotrivită a vorbelor în comparare cu spiritul căruia vor să-i servească de îmbrăcăminte”; 2) „depărtarea oricărui spirit și întrebuintarea cuvintelor seci” – „cuvintele curg într-o confuzie naivă și creierii sunt turburați numai de neconținută vibrație a nervilor acustici”; 3) (ultimul studiu de evoluție al bolii) „slăbirea manifestă a inteligenței – pierderea oricărui șir logic, contrazicerea gândurilor puse laolaltă, violența nemotivată a limbajului”. După cum lesne se poate observa, cercetarea criticului de la „**Junimea**” ar putea fi extinsă cu rezultate remarcabile și la nivelul limbajului politic, pentru realizarea unui studiu de patologie, de data aceasta, retorică, căci anomaliile limbajului politic s-ar preta, fără îndoială, unei analize după o grilă derivată din cea a lui Maiorescu. Cu alte cuvinte, ar fi posibilă stabilirea unor semne ale beției de cuvinte în discursul politic, urmând îndeaproape sugestiile lui Maiorescu pentru identificarea acestui fenomen în limbajul literaturii sau al criticii literare. Pentru textele politice, simptomele beției de cuvinte ar fi următoarele: 1) cuvinte goale, simple lozinci, având doar o utilitate diplomatică (atunci când autorul lor încearcă să ocolească răspunsul la o întrebare incomodă, care cere, eventual, o replică tranșantă și clară) sau demagogică (atunci când vorbitorul nu dorește decât să câștige popularitate); 2) vorbe multe și răsunătoare, învăluind un conținut îndoielnic, care nu reflectă decât bucuria de a vorbi a celui care le emite; 3) alunecarea în poetic, de dragul unei plasticizări nejustificate a limbajului; 4) violența vorbelor, dusă până la invectiva de mahala; și în sfârșit, 5) inconsecvențele logice flagrante (pleonasm, contradicții etc.), ca semn al ultimului stadiu al stării patologice. Considerăm că nici unul dintre aceste simptome nu au nevoie de exemplificări, căci oricine le poate constata, separat sau împreună, în aproape fiecare text politic difuzat de presa scrisă sau vorbită.

ORIONUL LUI VLADIMIR STREINU

de VLAICU BĂRNA

Numele și scrisul lui Vladimir Streinu mi-au fost revelate de un foarte frumos poem, **Moment cinegetic**, publicat în fruntea unui număr din revista lunară *Azi* în anii de la începutul deceniului trei. Un cartuș de versuri, nu mai numeroase decât ale unui sonet, într-o foarte sobră și controlată economie ritmică, vorbeau de aventura vânătoarească a poetului, care descărcându-și arma proiectează pe cer „un Orion cu șapte, opt cloști cu puii lor”. Mi s-a părut cea mai expresivă și originală imagine a firmamentului nocturn în poezie. Numele scriitorului l-am întâlnit apoi, destul de frecvent, în paginile ziarelor și ale revistelor, cu deosebire în **Revista Fundațiilor Regale**, semnând pagini de critică literară.

L-am cunoscut puțin mai târziu și pe scriitor, în persoana unui bărbat a cărui frumusețe fizică se conjuga cu o naturală distincție și o eleganță vestimentară neîpătoare. Statura sveltă, armonios-construită, avea o ținută de superbie firească, cu capul și privirile pe deasupra creștetelor celorlalți. Zâmbetul binevoitor, căutătura deschisă și o solemnitate de senior îi întregeau portretul. Ne-am văzut apoi mereu la mesele **Cafenelei Capșa** și la cele garnisite cu loji de catifea roșie de la **Braseria Corso**. Aproape totdeauna de față se afla și bunul său prieten Șerban Cioculescu și am înțeles că amiciția lor dura din timpul studenției, de la ședințele **Institutului de Literatură** al profesorului și criticului Mihail Dragomirescu. Și Streinu și Cioculescu ocupau acum posturi de profesori în învățământul secundar, iar întâlnirile de la cafenea constituiau o haltă, făcută spre orele prânzului, între școală și domiciliu. La masa lor întâlneam oameni din presa democrată, Victor Eftimiu, Ion Vinea, Zaharia Stancu, Anton Dumitriu, G.M. Zamfirescu, N. Carandino, Oscar Lemnar și alții. În ultima guvernare național țărănistă din perioada interbelică Vladimir Streinu fusese deputat, ales pe listele acestui partid. Țin minte că, pe timpul când Italia a atacat Abisinia, apăruse la București un cotidian democrat, de prânz, cu titlul **Gazeta**, condus de Al. Kirilescu și de un anume Ceacăru, în care Vladimir Streinu a semnat un timp, cu regularitate, cronică literară. În același ziar Camil Petrescu făcea comentariul înaintării frontului italian din Africa, pretinzând la un moment dat că pronosticurile sugerate de el în **Gazeta** i-au dat ideea generalului Badoglio, comandantul campaniei, să atace într-un anumit punct și să câștige o mare victorie.

Trăiam, pe acel timp, anii cei mai spectaculoși ai înfruntărilor între presa democrată și publicațiile de extremă dreaptă, profasciste și legionare. Atitudinea și scrisul lui Vladimir Streinu, spirit latin și cartesian, se manifesta cu hotărâre împotriva acestui extremism, cu derivatele lui mistice și mistagogice, marcate de asasinat politic și de cărți arse în piețe.

În ziarul **Facla** al lui Ion Vinea, primul redactor, N. Carandino, reușea să lanseze, în răstimpuri, câte o dezbatere polemică, pornită de obicei de la publicarea unui articol insolent al lui Eugen Ionescu. Cei așezați atunci în punctele de apărare și de atac ale frontului erau totdeauna Cioculescu, Streinu, Ion Barbu și Tudor Vianu. Erau în discuție probleme literare și limbajul acestor polemici atesta de obicei cea mai aleasă civilitate, dar uneori se mai întâmplau și accidente regretabile. Așa, de pildă, condeiu

incisiv și colorat, dar uneori și otrăvit al lui Ion Barbu își lansa veninul și împotriva prietenilor, cum a făcut-o atunci când, nefiind de acord cu părerile lui Vladimir Streinu și Cioculescu, i-a numit hilar „simigiii de la Găiești”. Diatriba lui Barbu amintea astfel că Streinu era din regiunea Piteștilor și înainte de a deveni bucureștean avusese catedră la Găiești.

Ani, în șir l-am întâlnit pe Vladimir Streinu la mesele unde se consuma popularul și legiuitul șvarț și se discuta literatură. În vara anului 1936, pe tot cursul lunii iulie, ne-am văzut, însă, de trei ori pe zi, dimineața, la prânz și seara, la mesele restaurantului **Ursul din Carpați** din Bușteni, unde ne luam micul dejun, prânzul și cina. Acolo primisem o repartizare din partea **Societății Scriitorilor Români** pentru o lună de vacanță, locuind într-o vilă a Domeniilor Coroanei. Dintre scriitorii maturi se aflau acolo în acea lună, cu familiile lor: Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, A. de Herz, Camil Baltazar, Mircea Damian, Ury Benador și desigur și alții. Între scriitorii tineri nefamilisti, care nici nu erau atunci membri ai S.S.R. se numărau următorii: Lucia Demetrius, Coca Farago, Emil Botta, Oscar Lemnar, Dan Petrașincu, Ieronim Șerbu și subsemnatul.

Au rămas memorabile șuetele care au mobilat acea lună de vacanță la poalele Caraimanului, șuete ai căror magistri mediatori au fost Vladimir Streinu și Cioculescu. Locul acelor petreceri erau mesele din fața prăvăliei lui Rogozea, de pe șosea, în inima Buștenilor, unde se putea comanda o turcească, sau cofetăria din curtea vilei în care locuiam, patronată de o săsoaică din Brașov, autoarea unor produse de cofetărie fără egal. Acolo erau comentate știrile din gazete și tot acolo se discuta literatură, se spuneau anecdote și se depăneau amintiri. Se făceau și calambururi, obsesia impertinentă a lui Lemnar. Îl văd și acum pe Streinu în capul acelor mese, apolinic, radios, cu bărbia ridicată, vorbind cu o acuratețe de mare retor despre o scenă din romanele lui Stere sau de alta din Hogaș, ori luând în derâdere sintagmele prețioase ale vreunui eseist improvizat din epocă. Intuiam atunci calitatea și valențele expresive ale discursului său, ce excela în sobrietate și limpezime, gândindu-mă cât de

norocoși erau cei care îl aveau ori îl avuseseră profesor. În jurul mesei noastre, de multe ori făcându-și simțită prezența, își făceau jocurile cei doi copii ai criticilor. Era fetița Ussy familiei Streinu și băiețelul Barbu al soțului Cioculescu, vârsta lor cinci și șapte sau opt ani pentru că Barbu ni se declara antifascist și partizan al lui **Frente Popular** (începu războiul civil din Spania). Într-o zi șugubăț Oscar Lemnar mi-a spus, arătându-mi celor două simpatice vlăstare care pivotau în jurul nostru: – Îi vezi, copiii ăștia au început să guverneze literatura odată cu laptele pe care l-au supt de sânul mamelor! Așa era, pentru că doamna Cioculescu și doamna Streinu, femei și mar de mare distincție, își adora copiii dar erau bucuroase să-i mai lase uneori și în grija bărbaților.

În societatea familiilor Streinu și Cioculescu am vizitat în acea vară, plecând de la Bușteni Castelul Zamora al principesei Cantacuzin, aflat de cealaltă parte a râului Prahova, Cazinoul de la Sinaia...

Au urmat anii neguroși ai ascensiunii hitlerismului și fascismului, Auschluss-sfășierea Ceho-Slovaciei, apoi începutul războiului iar în 1940 ciuntirea din trei părți a teritoriului național cu instalarea statului totalitar și peste însă un an intrarea noastră în conflagrație. Cafenelele de odinioară, **Capșa Corso** nu mai existau. Lungă perioadă de timp fusese concentrat pe zonă, în Transilvania, Moldova, iar la întoarcere aflasem că cele două sedii ale întâlnirilor noastre își împărțiseră clientela între **Café de la Paix** și **Cofetăria Nestor**, ambele aflate pe Calea Victoriei. Acum i-am revăzut pe Vladimir Streinu și pe Șerban Cioculescu, care în timpul războiului au început să scrie la un săptămânal al ziarului **Curențiu**. Tot atunci a reapărut revista **Kalende** a lui Streinu, subvenționată de Ion Petrov, ministrul Învățământului, la care au colaborat regulat Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, Tudor Șoimaru. În paginile acestei reviste am descoperit și publicat poetul cu destin tragic, Constant Tonegaru, căruia Streinu i-a acordat protecție de părinte. În aceeași an a războiului a fost scris și a apărut la editura **Casa Școlară** un masiv volum dintr-o **Istorie a Literaturii române**, autori: Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu și Tudor Vianu.

La instalarea abuzivă la putere a regimului comunist Vladimir Streinu a rămas pe o vreme democratică a Partidului Național – Țărănesc din care făcea parte, colaborând uneori la ziarele **Dreptatea**, iar după dispariția acestuia exclusiv din publicistică.

Au urmat ani de detenție iar pe un timp încadrarea scriitorului într-un post de paznic noaptea în Parcul Herăstrău. Mi-a povestit atunci că abia în închisoare îl cunoscuse pe Ion Steinhardt deși înainte amândoi colaboraseră la **R.F.R.** și tot după gratii și-au aflat mulți prieteni comuni. Mai târziu, când își reluase activitatea literară, l-am solicitat pe Vladimir Streinu de a recomanda pentru fiul lui Dinu Niculescu ca să i se acorde o modestă pensie de urmas pentru că tatăl acestuia, autorul volumului **Lupii și Revoluția**, nu fusese membru al **Societății Scriitorilor**. A dat-o din toată inima cu motivate aprecieri, pentru că respectivul avea nici slujbă nici avere, și astfel comisiunea pensii l-a trecut în rândul urmașilor cu drepturi depline.

N-a fost în intenția mea să mă ocup de bogata activitate de critic a lui Vladimir Streinu nici de valoroasa poezie pe care a scris-o în tinerețe, dar n-aș vrea să las nepomenită luminosul Orion al operei sale, suferind de traducere a lui **Hamlet**, de Shakespeare, tipărit într-o ediție bilingvă spre finele vieții.

PREMIERĂ

de ROXANA SORESCU

A apărut la Editura **Timpul** din Reșița una dintre cele mai interesante și mai demne de discutat cărți de critică literară, isacrată de Adrian Dinu Rachieru lui Sorin el, **Scriitorul și umbra**. Este o lucrare reprezentativă pentru modalitatea contemporană a abordării temelor literare: critica actuală nu se referă de mult la o anumită problemă, ci la o imă problemă văzută de cineva, de obicei o țintă consumatoare de hârtie tipărită, papivoră, n-îi place lui Adrian Dinu Rachieru să o nească. Între scriitor și viață se va interpune reu umbra cărților, iar între critic și scriitor – oritatea bibliotecilor. Un astfel de scriitor a fost în Titel și putem spune că și-a aflat criticul pe sură. Criticul care știe să recunoască imediat rile teme, care este capabil să le coreleze cu ratura lumii și care este suficient de inteligent itru a nu părea pedant și suficient de talentat itru a găsi formula de fericită sinteză prin care ate fi caracterizat universul unei opere. Sorin l citit prin lentila lui Kundera, Havel sau ran, fără nici o importanță dacă aceștia au făcut i nu parte din universul spiritual al scriitorului. r fac parte din universul spiritual al lectorului și ce lectură este o deformare creatoare a textului. olul însă se dovedește benefic, căci duce la acterizări exacte, eficiente: „Deși fuge de orie, Titel nu se fixează nici în subistorie, în ra orizontabilitate târâtoare, bolnavă de cezeală (cum ar spune Cioran). Dar eroii lui el se mișcă într-o lume dinamică, străină de oseala contemplativă; o lume în sine, totuși, icientă sieși; ein Welt fur sich, un spațiu epic e trăiește, am putea spune, chiar la confluența ililor, amestecând etniile. Însăși literatura lui el este una de tranziție: ea e scaldată de o undă tafizică, favorizând tropismul răsăritean și ilința slavă; indivizii, stigmatizați, își poartă rta, răul ascuns, fiorul thanatic; pe de altă parte schisă experimentului (francez cu deosebire), ea oară în fabuloasa lume a Imperiului, fixându-și cinătatea.“ Criticul descoperă traterea specifică arilor teme literare: singurătatea, înstrăinarea; a rilor motive contemplative: dublul și oglinda; a rilor simboluri – casa, într-un tip de text care agă tradiția criticii literare împământenite, aceea a proba afirmațiile prin argumente care re-rează textul. Criticul modern face trimiterile de oare, fără să se mai ostenească a intra în detalii. se adresează unui public de avizați, de noscători, de degustați ai literaturii despre re citeșc, unui public de cititori de gradul trei: i care consumă o literatură care trimite la eratura prealabilă și o exegeză care interpune re cititor și literatura livrescă o nouă bibliotecă. itorii aceștia sunt interesați de biblioteca erpusă și nu de minuția analizei. Tot ce era sătura didactică în comentarea unui text literar e evitat cu bună știință de tânărul critic, care își ă liberă fantezia asociativă, subiectivă și mecătoare, chiar dacă uneori poate părea bitră. Ce rost ar avea o comparație cu Breban, i cu Șolohov de exemplu? Nici unul afară de ela că ea se face în universul de referință al torului. Și acesta devine astfel la fel de eresant ca și scriitorul, la fel de personal și de onstabil. Cui îi place. Astfel de cărți de critică erară se citeșc de obicei de două ori: o dată de icere, liber și capricios ca orice judecată de gust, loua oară pentru a le descoperi structura ascunsă lacă există și dacă e destul de fermă pentru a se a detectată. De astă dată ea există: literatura lui rin Titel este guvernată nu atât de relația itorului cu lumea, cât de relația scriitorului cu ul. Privirea întoarsă înăuntru, introspecția fiind răsătură mai curând feminină, pune creatorul în jația ambivalentă de a trata temele esențiale –

nașterea și moartea – mai ales din perspectivă genetic-maternă. Transcriu un pasaj esențial al criticului, căci și mie îmi place să reproduc formulările fericite: „Deci temele sale: fascinația inocenței, singurătatea și suferința, fiorul thanatic și preaplînul vieții, bucuria maternității și drumul spre moarte, mugetul clipei și regretul dureros pentru trecutul mort, fericirea simplă și melancolia liniștită, răsfrânte într-o oglindă aburită, vocația călătoriei (chiar „falsificarea“ ei) și căutarea tatălui, în fine mama ca pol al suferinței, veghind în neliniște destinele la izvoarele viului, luptând cu amenințarea invizibilă a morții; acceptând și îndrăgind suferința ca măsură a inimii; înțelegând-o, cu vorba unui filosof, ca fiind **pecetea unui altul din ea**, lucrarea altuia în noi“, toate aceste teme, continuăm noi fraza rămasă în suspensie a criticului, sunt subordonate perspectivei matriarhale, care include creația și supunerea la legile supraindividuale ale firii. Exegetul nu se

FANTASTIC, MITOLOGIE, JURNAL

de RODICA MUREȘAN

Există, neîndoielnic, la toți scriitorii ardeleni un „ce“ inefabil care îi deosebește fundamental, fixându-le definitiv acel loc anume, inconfundabil, în tradiția noastră literară. Ar putea fi **sinceritatea** văzută ca o condiție a moralității literaturii și a actului de creație, un rezultat al aristotelicului truisim conform căruia poetul (artistul) este o ființă care trăiește în cetate.

Cetatea, toposul fundamental din proza scurtă a lui Aurel Podaru, este eternul sat ardelen „din cheie inima podișului“ (Radu Mareș). Subiectele sunt aparent banale, iar spațiul este unul de tip arhaic, în care oamenii trăiesc sub semnul tradiției; ceea ce le asigură însă valoarea și originalitatea este bucuria scrisului și duioșia uneori ironică, alteori împinsă până la sarcasm (vezi **Salutări de la mare**) în înțelegerea sufletului simplu al locuitorilor acestui spațiu, a trăirilor interioare ale acestora; toate într-un amestec de poezie, fantastic, mitologie și jurnal dezvoltând un mod de a înregistra realitatea „decronologizată“ (R.Barthes). La nivelul scriiturii rămâne mereu evident efortul susținut de a dobândi un stil propriu, un limbaj corespunzător țintei artistice spre care se îndreaptă apelând la o frază simplă, la repetiții și simboluri surprinzătoare.

Cu aspect de jurnal, de colaj cinematografic și, deci, ruptă de eternul ardelenesc, prima proză a volumului – **L-am văzut pe primul când** – evocă zile din decembrie 1989, un pretext pentru ca autorul să sugereze cu mare talent aglomerația, vânzoleala care domnește în această lume însetată de justiție, de purificare, unde adevărații revoluționari, și nu cei care au făcut din revoluție o afacere, caută să-i fixeze repere morale sigure și să o îndrepte pe făgașul firesc. Tablourile surprind teroarea dar și deșertăciunea, mișcările de mase sunt accelerare accentuând devălmășia. În această aglomerație de imagini apare însă silueta mitică a calului gălbui sau a calului alb cu ochi de om (din **Semne**) deveniți demonii hipomorfi care anunță

text, exemplare sunt la bunăvoința cititorului; el sugerează numai o perspectivă posibilă asupra textului. Una adecvată, consideră subsemnata, cititoare și ea a aceluiași autor; dar nici pe departe singura posibilă, cum probabil o va arăta următoarea bibliotecă-lentilă interpusă între interpret și text. Rămânem cu toții – scriitori și critici – copiii și prizonierii bibliotecii. Un astfel de text critic dens, plin de sugestii, deschis, va putea constitui o mină de inspirație pentru cine vrea să găsească argumente concrete într-o operă sau alta. Arhetipul copilăriei, căutarea tatălui, polaritatea simbolică a casei și a cercului – iată subiecte de dezvoltat pe care le-am cules numai de pe două pagini. Ce tomuri nemțește blindate cu bibliografie ar putea ieși de aici! Dar nu se mai poartă.

Atent la procedeele de construcție – mixajul vocilor narative, juxtapunerea – criticul le subordonează meru viziunii despre lume a autorului, așa cum sugestiile psihanalitice le derivă din consemnarea evenimentelor epice. Rezultă un text care trasează viu, incitant, deloc scolastic, portretul unuia dintre cei mai interesați prozatori contemporani, prea puțin discutat în vremurile grele când și-a scris și publicat cărțile, prea distanțat de tipul de literatură majoritară care se practica la data aceea în România, prea neîncadrat într-un grup ca să poată răzbate cu grămada, după prea bine cunoscutul procedeu al desantului, un scriitor care ar trebui redescoperit de acum înainte dacă s-ar mai găsi amatori de discuții literare. Poate printre prizonierii bibliotecii.

sfârșitul. Aurel Podaru inculcă acestor simboluri hipnotica frumusețe a maleficului.

În multe din povestirile sale există această tensiune psihologică expresionistă, susținută fiind și de o încremenire a naturii prin secetă (în **Semne**) sau printr-o ninsoare paralizantă (prezentă constant în **Iarna care vine**). Toate (cu precădere ninsoarea) au atribute mitice fuste, declanșează presentimentul morții și dezvoltă tulburarea, haosul și încordarea într-o realitate copleșită de ritmul amețitor al evenimentelor.

Imaginea tatălui – fire molcomă, blajină, dar plină de vitalitate (în **Caii**, **Cireșul din fața casei** și **Plicul**) – constituie un alt aspect al mitului; căutarea paternității este căutarea adevărului despre sine, moment fundamental în construirea oricărei antropologii, pentru că ceea ce la nivelul relațiilor de rudenie este tatăl, la nivelul relațiilor care se cristalizează în societate este adevărul istoric. De aici uneori senzația că autorul concentrează în imaginea tatălui chiar însuși de idol.

Satul cu credințele și obsesiile sale nu devine însă o prezență sufocantă, strivitoare, și își face loc în unele proze și atmosfera fadă de târg provincial – cu dezolantele și eternele ciorii, cu parc pustiu și cimitir – îndemnând la amorfie sau la o perpetuă rătăcire sterilă (vezi **Plicul**).

Simbolurile acestea, într-o aglomerare cvasi-barocă, nu fac însă din autorul lor un încrunțat existențialist (așa cum s-ar putea crede), ci lasă suficient loc și unei anumite adieri de lirism, strecurat cu măsură în pagina epică, descoperind la finalul lecturii – fie prin răs, fie prin substituirea planurilor narațiunii (ca în **Martorul** sau **Când vaca stă să fete**) – un veritabil „homo ludens“, ceea ce Aurel Podaru este ca scriitor și, nu în ultimul rând, ca om.

Aurel Podaru – *O fotografie veche, înrămată*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994

UN ROMÂN LA HOLLYWOOD: JEAN NEGULESCU (VIII)

de MANUELA CERNAT

În 1940 concurența în studiouri este mai dură ca niciodată. De peste ocean sosesc în valuri refugiați de război. În timp ce ritmul premierelor scade văzând cu ochii noilor veniți – Jean Renoir, René Clair, Max Ophuls, Duvivier – trebuie să li se acorde, firesc, prioritate. Deocamdată, talentul cu totul special al lui Jean, viziunea plastică rafinată și simțul frazării muzicale sunt intens exploatate în folosul scurt metrajelor. Intuind pe de o parte că televiziunea, aflată încă în fază de experiment, va oferi într-un viitor nu prea îndepărtat o piață de desfacere pentru filme scurte, iar de altă parte presimțind că în eventualitatea intrării Americii în război numărul lung metrajelor se va reduce încă mai drastic, pentru a nu lăsa moara studioului să macine în gol, frații Warner au o idee genială: demarează în forță scurt metraje grupate pe serii tematice: **Melody Masters**, **Brevities**, **Broadway Brevities**, **Featurettes**, **Technicolor**, **Technicolor Specials**. Între 1940 și 1945, Negulesco filmează pe bandă rulantă patruzeci și opt de asemenea filmulețe. Majoritatea cuprind o succesiune de melodii interpretate de formații celebre ale vremii, Emile Coleman, Glen Grey, Joey Reichman, Cliff Edwards, de fanfare militare, orchestre universitare, coruri, etc. Ingenios concepute, compensând prin bravură stilistică monotonia conținutului, aceste minirecitaluri muzicale se bucură de succes în epocă, fiind ulterior reluate de televiziune, până în zilele noastre. Mult mai des decât ne-am putea închipui,

în ceas târziu de noapte, pe câte un canal care preia prin satelit ori prin cablu programele posturilor americane, ni se oferă filme de Negulesco, mult prizate astăzi pentru farmecul lor „retro“.

Și iată că, respectând îndeaproape tactica Hollywoodului, una caldă, una rece, după ce i-au luat **Șoimul maltez** și i l-au dat lui John Huston, lăsându-l cu buza umflată, frații Warner îi oferă să debuteze cu **Singapore Woman** (Femeia din Singapore). Scenariul nu suferă comparație cu **Șoimul maltez** dar Jean nu are încotro. Sumbră dramă în decor exotic, croită după rețeta „pasiune nebună sub palmieri“, povestea zvâpăitelor odrasle ale unor familii „incredibil de bogate“ (după cum se va exprima cronicarul de la **The New York Times**) zdrobind fără milă inimi după inimi, pentru ca în final să primească o lecție aspră de la viață, nu îl pasionează defel pe Jean. Inevitabil, intră în conflict cu conducerea studioului. I se reproșează că nu respectă scenariul inițial și filmul îi este retras cu puțin înaintea ultimului tur de manivelă. Numele lui rămâne însă pe generic. Cronicarii fac praf scenariul și elogiază regia. „Negulesco și-a făcut impecabil meseria“ scria **Los Angeles Examiner**.

La 8 decembrie 1941 în urma atacului surpriză de la Pearl Harbour, întreaga cinematografie americană trece pe picior de război. Nu puțini regizori se văd mobilizați ori se înrolează voluntar. Jean care deține încă pașaport românesc, rămâne pe loc. În schimb are satisfacția

să constate că scurt-metrajele lui muzicale sunt intens utilizate de armată în rarele lor clipe de răgaz. Înainte să plece pe front, John Huston conștient că un glonte rătăcit îl poate oricând trimite la Judecata de Apoi, încearcă să-și facă iertată vina de a-i fi luat lui Jean **Șoimul maltez** și îi vinde un pont: din romanul englezului Eri Ambler, **Un sicriu pentru Dimitrios**, poate ieși un film de zile mari. Să ceară imediat intrarea în producție, până nu-i fură altcineva ideea! După interminabile pertractări cu studioul, Jean obține în sfârșit O.K.-ul în 1943. Întârzierea a fost în avantajul lui. A avut răgaz să șlefuiască îndelung scenariul și decupajul. Subiectul în sine par simplită: un autor de romane polițiste, fascinat de personalitatea unui criminal, încearcă să reconstituie biografia căutându-i urma în Balcani la Istanbul, Geneva și Paris. Dezvoltarea story ului e însă neobișnuit de complexă. Cu un montaj revoluționar, o mizanscenă de o rară virtuozitate și o impecabilă îndrumare a distribuției de zile mari – Peter Lorre, Victor Francen, Sidne Greenstreet și Zachary Scott, **The Mask of Dimitrios** dă lovitură. „Un film cu adevărat excepțional, o operă senzațională semnată de Jean Negulesco, pe care până acum l-am cunoscut doar din scurt-metrajele lui“, citim în **Los Angeles Times**. Poate pentru că știu că, în următorii trei ani, prima lui realizare fusese rodul unui compromis și al unui conflict cu casa „Warner“ criticii socotesc în unanimitate că acesta este adevăratul lui debut. „Cu primul său lung metraj de ficțiune Jean Negulesco își câștigă o splendidă faimă de regizor“, scrie **Hollywood Reporter**. Speculând abil efectele de lumină și de culoare, obscur, detaliile de ambianță, și mai ales suspensul psihologic, românul se integrează în cea mai bună tradiție a marelui cinematograful american. Nu întâmplător Roger Boussinot, în impunătoarea sa **Enciclopedie du Cinéma** considera filmul „o capodoperă, verigă intermediară între **Cetățeanul Kane** și **Mister Arkadin** ale lui Orson Welles“.

Chiar dacă nu a câștigat Oscarul, curândăjduise impresarul lui Negulesco, **Masca lui Dimitrios** și-a impus autorul printre valorile sigure ale Hollywoodului.

teatru

DE VEGHE-N LANUL DE PORUMB...

Premieră la Teatrul „Bulandra“: **Copilul îngropat** de Sam Shepard (traducere de Anda Teodorescu), regia Cătălina Buzoianu

de DAN LEAHU

Când spui „Bulandra“, imposibil să nu amintești de Victor Rebengiuc (de la **Omul care aduce ploaia**, trecând printre alte montări de Liviu Ciulei până la **Mefisto** al lui Horia Gârbea în regia lui Alexandru Darie). Când spui **Victor Rebengiuc**, memoria & statistica (piese, filme, premii) te obligă să spui și **Mariana Mihuț**. Când spui **Mariana Mihuț**, ceva te îndeamnă să exclami: „Iarăși?“ Din nou și, culmea, spre deosebire de **Furtuna** lui Ciulei, ce promova o Miranda supraponderală lângă un Caliban realmente expresiv, în **Copilul îngropat** doamna Rebengiuc nu face o figură atât de rea pe cât mi-aș fi așteptat. Cel puțin în actul doi, prestația sa este efectiv una onorabilă...

Sam Shepard, dramaturg american de succes, dar și actor, bașca – de prin 1984 încoace – consort al minunatei Jessica Lange, a imaginat, destul de căznit, un **Oedip** de Illinois (de observat că toată trupa pronunță apăsat consoana

finală, ceea ce – în acest caz – e total nerecomandat). Incestul născător de tragedie se petrece în lanurile de porumb și tot aici îi este îngropat și fructul, care peste ani băntuie ca o stafie cât se poate de palpabilă, sub forma lui Vince, reîncarnarea sa. Reapariția lui declanșează felurite procese de conștiință, dar și – ca în miturile tupi din Amazonia descrise de Levi-Strauss – o subită regenerare a lanului de porumb în care se petrecuse infanticidul. Dodge, șeful clanului interpretat în linia sa obișnuită, mai mult dintr-o fericită rutină decât dintr-o deschidere creatoare novatoare, de **Victor Rebengiuc**, este ros de remușcări și, în plină agonie alcoolică, îl reintegrează pe nepotul nedorit în familie, lăsându-i moștenire casa. Halie, soția lui Dodge dar și mama lui Vince, procreat cu fiul semi-handicapat mental, Tilden, este prima care îl recunoaște pe cel reînviat miraculos. Jocul mamei este efectiv pasabil (chiar nesperat), realizat de o **Mariana Mihuț**

prea puțin incomodată de datele exterioare. În fine, Tilden–Oedip găsește în **Claudiu Stănescu** un interpret mai degrabă modest, atins de plictisită prematură, ce îl face să nu iasă din cuvântul regizorului, **Cătălina Buzoianu**, dânsa meditănd melancolică la succesele de altădată, incapabilă să mai facă vreo mișcă surprinzătoare, lucru valabil, de altfel, și pentru scenograf, reputatul **Mihai Mădescu**. O surpriză plăcută este însă **Zoltan Octavian But** (**Bradley – Gigi Duru**), aflat în plină ascensiune. Același lucru l-aș fi vrut spune și despre **Mihai Bisericanu**, care a gustat din gloria **Legăturii primejdioase** și a **Visul-ui unei nopți de vară** dar n-a uitat, din păcate, că triumful său național l-a constituit, totuși, reclama: „– Dar cu dragostea cum stai? – Dezastru...“. Bisericanu (cândva lider al superhaioasei trupe rock numite că „Dero“, când – din motive de cenzură – „Dero“ este aici un Vince cam fără nerv. Tot așa cu micuțul **George Ivașcu** joacă, în **Părinte Dewis**, comedia unei platitudinii perfecte și nimic mai mult. În fine, impozanta **Diana Dumbra** pare, când nu vorbește, născută să facă reclamă black jeans. Când deschide gura însă, aminte-mai mult de „Titan Ice“.

Ce-aș mai putea spune, deci, despre **Copilul îngropat**: text modest, montare destul de convențională, actori cu nume dar care nu știe cum se face însă nu rup inima tângului...

WAGNER, PRECURSOR AL LUI MALLARMÉ

de GRETE TARTLER

În scrisorile și scrierile sale „autodescriptive“ Wagner se consideră în primul rând poet și reformator mistic: un Sofocle al timpurilor noi, anti-Socrate, „Messia al neantului“. Revoluția adusă de el în concepția limbajului muzical e într-adevăr incomparabilă – deși, dacă în Germania secolului al XIX-lea muzica face corp comun cu literatura și filozofia, „vina“ e mai veche. „Mesajul“ (mistica sunetului și a cosmosului, cultul nostalgiilor absolute, universul „noptii“ demne de încredere și al „zilei“ înșelătoare) vine de la Jean-Paul, Wackenroder, Tieck, Novalis, Schopenhauer, Hoffmann, Nietzsche, Schumann, care au „turnat în urechea secolului“ ambiguitatea muzică/ literatură. Totuși, chipul concret al „corespondențelor“, muzica și l-a asumat abia prin Wagner.

Dorindu-se reflectarea fluidă a universului – de la nașterea lui „marină“ la crepuscul, de la Geneză la Apocalipsă, cu motive înlănțuite, corespondente – muzica wagneriană are o uimitoare putere de sinteză. În plus, gândește prin opțiuni pasionale, după legea Totului sau Nimicului – de aceea atrage entuziasm sau antipatie. Indiferenți la muzica lui Wagner nu există. Această contradicție între explozia dinamică (omenească) și reflexivitatea (religioasă) pune în valoare motivul unui dublu spațiu – uman și divin – între care poarta poate fi visul, filtrul magic... Eroii sunt peregrini între cele două lumi (Lohengrin, Siegfried, Kundry, Parsifal). Alte teme importante sunt sinteza dintre mistic și carnal, sentimentul profund al naleficității lumii (Telramund, Alberich, Elsa...), filonul național (secolul avea nevoie de

un mit și noul mit a fost german: în loc de Zeus, Hera și Pallas Atena – Wotan, Fricka, Walkyria), motivul iubirii eliberatoare (Senta, Brunhilde, Tristan, Parsifal). Limbaj și contra-limbaj: al omului și al destinului; cu fenomenele lor sonore, cu leitmotivele, rimurile și armoniile care le agită și colorează.

Au fost scrise adevărate dicționare cu și despre leitmotive, le-au fost improvizate nume, au fost clasate în categorii: de pildă, leitmotivele „puterii“, între care și cel al „blestemului aurului“, ori straniul desen de cvintă micșorată care-l însoțește ca o umbră pe infernalul Hagen, sau acordurile incantatorii ale „balsamului magic“. Leitmotive ale obiectelor („cornul lui Siegfried“, „sabia Notung“), persoanelor (Wotan, Siegfried, Walsungii), sentimentelor („salvarea prin iubire“ din Amurg), sau motive anonime (anacruze și „spasme generatoare de tensiuni“, descărcări acompaniate de strigăte, hotărâri, gesturi brusce). Paradoxal, impresia e de unitate formidabilă care adună toate motivele, de parcă ar izbucni toate din aceeași „rună sonoră primară“. Uverturile wagneriene, funcționale, prezentatoare de teme și leitmotive (au fost scrise după ce operele erau încheiate, tocmai pentru a fi adevărate prefețe) sunt adevărate gheme de „corespondențe“. Uvertura la *Olandezul zburător*, de pildă, duce un măldar de leitmotive într-o impresie unică, de furtună. Cea de la *Tannhäuser* ar fi de tip beethovenian, dar desfăcută într-o frescă imensă. Uvertura la *Aurul Rinului* e concepută atât de organic, încât pare să aibă, cum ar spune Teilhard de Chardin, „păcatul în moleculă“.

Vieți omenști în orbita vieții cosmice:

fluiditate, polimelodie în continuă evoluție. Neodihna e chiar condiția incantației, nu poate lipsi într-o „navetă printre corespondențe“, nici mediului stărilor obsesionale. S-a „molipsit“ în primul rând muzica franceză – valul modalului cu toate deschiderile, de la utilizarea folclorului la „păsările“ lui Messiaen. Dar și linia Schönberg. Wagner a instituit, metaforic vorbind, universul „seriilor“, valul „magic“, ritmurile „ondulatorii“. Tuturor ne este, fără îndoială, cunoscută estetica mallarmeană, dar puțini știu că-i e îndatorată lui Wagner. Am întâlnit destui intelectuali care îl admiră pe Mallarmé, dar nu înțeleg autorul *Tetralogiei*.

BIBLIOTECA NOASTRĂ

- Scrisori către Isolda (Marcel Lucaciu), versuri, ed. Dacia, 1490 lei.
- Azazel (Mihai Vlăsie), proză, ed. Schitu Crasna, preț neprecizat.
- Împotriva mea (Aura Christi), versuri, ed. Du Style, preț neprecizat.
- Klein (Mihai Ignat), versuri, ed. Timpul Iași, 1900 lei.
- Zidul din turn (Ioan Vieru), versuri, ed. Moldova, 2000 lei.
- Șevaletul (Ștefan Amariței), proză, ed. Boema, 2900 lei.
- Sintonia (Victor Sterom), versuri, ed. Universal Cartfil, 3000 lei.
- Repere din vremea ratării (Andrei Călinescu), versuri, ed. Electus, 1500 lei.
- Odobescu, fatalitatea operei (Dumitru Ion Dincă), eseuri, Biblioteca Buzău, 480 lei.
- Fapte din trecutul odăii (Gavril Moldovan), versuri, ed. Dacia, preț neprecizat.
- Viața publică (Nicolae Sava), proză, ed. Panteon, 1000 lei.
- Exerciții de autoapărare (Liviu Popescu), versuri, ed. Echilibru, preț neprecizat.
- Arhipelagul prozei (Mircea Bentea), critică, ed. Familia, 2958 lei.
- Scrisori la miezul nopții (Rodica Iulian), ed. Cartea Românească, 2856 lei.
- Alchimia iubirii (Paul Pura), versuri, ed. Cartea Românească, 2000 lei.
- Discheta de demaraj (Niculae Iliescu), proză, ed. Cartea Românească, 2550 lei.
- Lumina singurătății (Tănase Serea), versuri, ed. Macarie, 2000 lei.
- Sângele soarelui (Nicu Tănase), versuri, ed. Macarie, 3000 lei.
- Treptele cerului (Ecaterina Botoncea), ed. Macarie, 3000 lei.

(conținând date biografice, adresă, telefon etc.)

● Concursul de poezie instituit în memoria poetului dispărut tragic la 21 de ani, Ronald Gasparic, se află la a IV-a ediție. Concurenții trebuie să fie poeți tineri (până-n 30 de ani), nemembri ai Uniunii Scriitorilor. Ei vor trimite pentru concurs un volum de poezie tipărit sau manuscrisul unui volum în curs de editare. Premiul „Ronald Gasparic“ este de 200 de dolari. Se vor mai acorda două mențiuni. Data limită de trimitere a volumelor de poezie este de 10 martie a.c. Festivitatea de premiere va avea loc pe 21 martie. Volumele vor fi trimise pe adresa: Gheorghe Lupașcu, editura Enoș, str. Galați, bloc J, sc. 2, apart. 38, loc. BRAILA-6100

lumea literară

UN NOU FESTIVAL DE POEZIE

● Despre importanța revistei „Zburătorul“ a și despre poetul Gheorghe Izbășescu și primul său volum de versuri „Melodrama aluziv“ (Ed. Timpul, Iași, 1995), cu titlul „Inspirații din realitate“ scrie aproape o pagină chröder Langhans în revista germană *Literatur Aktuell* nr. 1/ 1996, la rubrica *Actualitatea*, reproducând și o fotografie a poetului din Onești, remarcând în același timp că poemele acestuia lasă cititorilor o largă gamă de interpretare a simbolurilor.

În aceeași pagină este reprodus și un afiș al nui concert simfonic din muzica lui Robert Schumann, executat de Orchestra Simfonică Radio din Frankfurt, dirijat de românul Cristian Mandeal.

● Editura timișoreană „Augusta“, Facultatea de Jurnalistică a I.S.E.P. „TIBISCUS“ și firma VATRAN ALIANZ vor organiza în cursul lunii august a.c., la Stâna de Vale, prima ediție a Festivalului Național de Poezie „Gh. Pituț“. Așteptăm pe adresa editurii (str. Daliei, nr. 1A, cam. 106 1900-TIMIȘOARA, pentru informații suplimentare telefon 056/202931; 202932 int. 17) manuscrise ale tinerilor poeți (limita de vârstă: 30 ani, plus condiția de a nu fi debutat în volum și de a nu fi membri ai Uniunii Scriitorilor sau ASPRO) până la sfârșitul lunii mai. Precizăm că deținătorul premiului I (stabilit prin convocarea unui juriu național) i se va tipări gratuit manuscrisul intrat în concurs. Manuscrisele vor fi semnate și însoțite de o fișă

Jean d'Ormesson

Scriitorul Jean d'Ormesson, membru al Academiei Franceze și membru de onoare al Academiei Române, a fost, de curând, într-o scurtă vizită în România pentru discursul de recepție la Academia Română și totodată pentru lansarea volumului său *La gloire de l'empire* (Gloria imperiului), apărut la editura Universal Dalsi, în traducerea Sandei Râpeanu. Autor al unor romane și biografii de înaltă calitate artistică, Jean d'Ormesson este un scriitor care își captivează cititorul prin incursiunile în istoria Franței, a vieții culturale și economico-sociale din epocile care servesc drept cadru acțiunii. O altă carte a sa, *Au plaisir de Dieu*, a fost cunoscută acum doi-trei ani prin traducerea Sandei Mihăescu-Cârsteanu iar telespectatorii au putut urmări cu interes serialul realizat după acest roman.

Fragmentul pe care îl publicăm este un subcapitol din epilogul romanului *Mon dernier rêve sera pour vous* (Ultimul meu vis va fi pentru dumneavoastră), care are drept titlu *O biografie sentimentală a lui Chateaubriand*.

Era, totodată, a cincea parte adăugată Memoriilor, o autobiografie deghi-zată într-o hagiografie jumătate laică, jumătate sacră. „Suntem convinși că marii scriitori și-au inclus povestea lor în opere, scria Chateaubriand în *Geniul creștinismului*. Nu înfățișezi bine decât propria-ți inimă, atribuind-o altcuiva, cea mai mare parte a geniului e alcătuită din amintiri”. Rancé la sfârșitul vieții era purtătorul multor vise aidoma lui René la începuturi; doar memoria înlocuia aici nerăbdarea.

Abia terminată *Viața lui Rancé*, René se „aruncă” asupra Memoriilor. Cu mâna sa, cu chiu cu vai validă, care tremură și-l exasperează, corectează, șterge, concentrează, adaugă. La începutul lui 1847, cu un scris aproape ilizibil – „De la literele mari, cât stâlpii, de altădată, îi scria Juliettei, iată-mă ajuns la picioarele de muscă” –, pe prima pagină a manuscrisului Memoriilor de dincolo de mormânt scrie două cuvinte: „Revăzut, Chateaubriand”. Unul din cele cinci sau șase cele mai mari monumente ale literaturii este, în sfârșit, terminat. René e gata de moarte. Moartea lovește imediat. Mai întâi în jurul lui. Prima care pleacă spre a se întâlni cu Fontanes, Joubert, Dl. De Moine, cei doi veri Montmorency, dragul Clausel de Coussergues și cu multe din acele „Doamne” care l-au făcut să sufere atât, a fost Celeste de Chateaubriand. Victor Hugo povestește în *Choses vues* că dintr-o slăbiciune care progrese, a spiritului său a lucidității, bătrânul scriitor s-a întors de la înmormântarea Celestei râzând în hohote. Celeste... Biata Celeste! Din adolescență, fetița cu pielea roz și părul blond pe care Lucile i-o arătase într-o zi frumoasă, pe șoseaua spre Sillon, la Saint-Malo, de care și-a legat viața pentru totdeauna murmurând: „Hai, odată”, cu o voce indiferentă ca să fie lăsat în pace; ce a făcut din ea trecerea vremii și egoismul geniului? I-am făcut chiar aici dreptate sufletului ei, originalității ei atât de neobișnuite. Tandreții ei pentru marele bărbat? Evident, cu ea poți fi dur. Dna de Boigne nu se abține: „Are mult suflet, îl folosește însă pentru a extrage din orice acru și amarul”. De asemenea Victor Hugo: „Dna de Chateaubriand era foarte bună, ceea ce nu o împiedica să fie foarte rea. Avea o bunătate oficială care nu aducea nici un prejudiciu răutății domestice. Îi vizita pe săraci, supraveghea creșe, prezida așezăminte de caritate, ajuta pe bolnavi, se devota și de ruga și, totodată, își brutaliza bărbatul, părinții, prietenii, oamenii din preajmă, era acră, dură, fățarnică, bârfitoare, amară. Bunul Dumnezeu va cântări totul acolo sus. Da. Doar el singur va putea cântări tot.” I s-ar putea atribui acestei țărfe a psihicului o cât de mică urmă de caracter? Celeste ar mai fi fost Celeste dacă nu s-ar fi măritat, pentru gloria și

«VIATA LUI RANCÉ» A FOST CÂNTECUL DE LEBĂDĂ AL LUI RENÉ

nefericirea lui, cu vicentele de Chateaubriand? Există ceva care să semene cu defectele, calitățile, modul de a trăi, caracterul, desprins de o anumită situație? Putem sfârși prin a întreba dacă meschinăriile și virtuțile Dnei de Chateaubriand îi aparțin într-adevăr sau ele ar putea fi puse, ca repercusiuni, pe seama irezistibilului și infernalului său soț. Era dezagreabilă: nu trebuia să se apere? Era aspră: nu avea de ce? Fiecare dintre noi nu este decât o materie brută, un soi de lut, un bloc de posibilități, modelate de alții.

Și apoi, între Celeste și Hugo se petrecuse o întâmplare neplăcută cu ciocolata. Infirmeria de pe Strada Infernului trebuia să subziste, Celeste, înconjurată de călugărițele-surori, a inventat o serie de trucuri. Femeilor de lume, exaltate, venind la Infirmerie cu speranța nebună de a-l zări pe marele bărbat, ea le vindea, contra aur, bucăți din Sfânta Cruce inepuizabile, scoase din călimara Celestei de „sfințele măsluitoare” pentru a fi decupate în ciosvârte din ce în ce mai minuscule, controlându-le, dacă pe fiecare erau scrise cuvintele sfinte: „Fecioară, sfântă captivă din Blaye! Fiul tău e regele meu!” Călugărițele fabricau și ciocolată pe care o vindeau în beneficiul operelor caritabile. Victor Hugo, foarte tânăr încă și încă destul de sărac, a fost prins în capcană sau, vorbind asemeni lui René, în „cursa de pășări”.

Celeste nu-și primea întotdeauna vizitatorii cu prea multă amabilitate. Într-o zi, cu figura-i de licean uluit, răsucindu-și pălăria în mână, tânărul Hugo a fost surprins, fiind primit cu un zâmbet larg, însoțit de cuvinte plăcute. «Era dimineață, era vară. Pe parchet strălucea o rază de soare, dar ceea ce m-a uluit și m-a încântat mai mult decât raza de soare, a fost zâmbetul de pe chipul Dnei de Chateaubriand. „Dumneata ești domnul Victor Hugo?” mi s-a adresat. M-am crezut într-un vis din *O mie și una de nopți*: Dna de Chateaubriand zâmbea! Dna de Chateaubriand îmi știa numele! Îmi rostea numele! Era prima dată când catadicea să pară că-mi observă existența. M-am înclinat până la pământ. Ea a continuat: „Sunt încântată să te văd”. Nu-mi credeam urechilor. Mai departe: „Te așteptam; n-ai mai venit de multă vreme”. Bruce, m-am gândit cu seriozitate că ceva nu e în ordine, cu mine sau cu ea. Totodată mi-a arătat

un vraf oarecare, destul de înalt, așezat pe o măsură, adăugând: „Ți-am rezervat asta. Cred că îți face plăcere. Știi ce este?” Era ciocolată religioasă pe care o recomanda, a cărei vânzare era destinată operelor de milostenie. Am luat și am plătit. Era pe vremea când trăiar cincisprezece luni cu opt sute de franci. Ciocolata catolică și zâmbetul Dnei de Chateaubriand m-au costat cincisprezece franci, adică douăzeci de zile de hrană. A fost cel mai scump zâmbet de femeie care mi s-a vândut vreodată».

Știm că Celeste avea mult suflet. La cerere lui René, pentru a-l ajuta la redactarea Memoriilor, ea avea Caiete – Caietul roșu Caietul verde – de care Chateaubriand s-folosit adesea. Originală până la ciudățenie, e trăia printre siropuri și ceaiuri, șiraguri de mătănie, cărți de rugăciuni și o seamă de lucru care îl uimeau pe René: „Are, spunea, arsenal pe care noi nu le știm și lecturi speciale”. Chiar propria producție nu era de lepădat, René folosind-o uneori; unele din aforismele ei a ajuns până la noi, putând-o judeca și prețu. „Aud mereu vorbindu-se de insolente poporul eu sunt impresionată de răbdarea lui”. Sau altu din care nu este exclusă o aluzie la René: „Nu n place decât gloriificarea care ni se refuză”. Sa altul care o privește direct, nelipsindu-i ironi: „În afară de femeile fără opere de milostenie, n cunosc ceva mai rău decât femeile milostive”.

În căsnicia lui Chateaubriand a existat o dramă mîmă și misterioasă: Pilorge, credincios Pilorge a fost dat afară. Cu ce s-a făcut vinova atrăgându-și o asemenea năpastă, roșcovanul di Fougère? Nu știm. Este unul din misterele foarti bine păstrate în universul Chateaubriand străbătut și curățat în toate sensurile d admiratorilor fanatici. Unii susțin că Celeste n fusesi străină de această catastrofă domestic Hyacinthe, în tot cazul, a înlocuit cel de al doile Julien din suita lui René: primul se nume Potelin și rămâne legat de *Itinerar de la Par la Ierusalim*; cel de-al doilea se numeș Danielo. Julien Danielo nu erau prea simpat. Avea sentimentul că decade dându-i ajute poetului îmbătrânit; nu era lipsit de un oarecat talent; era și mai puțin lipsit de vanitate. Relațiile cu Celeste nu erau din cele mai bune. Judeca, totuși, cu mai puțină severitate ca Hugo

...d chiar uimit de conversația ei: „Dacă avea era imposibil să nu auzi ceva pe cât de...
...t pe atât de grațios. Era ca un gaz, ca un...
...șel, ca o prismă!“ El descrie destul de bine...
...trebuie să fi fost atmosfera menajului...
...eaubriand: „ea arunca vorbe de duh...
...ortantului său bărbat iar importantul bărbat...
...a fără să răspundă iar răspunzând într-o...
...ă: „Sigur, draga mea, sigur“, ca să-l lase în...
...„Ar fi dat orice, chiar faima sa, cred, să...
...gălăgia“.

...rebuie luată ca debit sau credit viața...
...gală pe care i-a creat-o Céleste, datorită...
...iei lui René a doua zi după moartea ei? I-a...
...us Juliettei să-l ia de bărbat: Ea n-a spus nu...
...ă atâția ani de viață în comun, de ce nu ar fi...
...ispitită de acest ultim omagiu de tandrețe și...
...fidelitate? Ideea era dezmiertătoare...
...vindu-i de minune să-l instaleze pe René...
...Abbaye-aux-Bois. Apoi ea a refuzat...
...icili au bănuțat că nu ar fi vrut să-și scrie...
...a într-un act de stare civilă. Înțelesese însă...
...ici René, nici ea nu erau pe-de-a-ntregul...
...ini pe vjăta lor iar legenda s-ar fi spulberat...
...orea târziu să schimbe tot ce se întâmplase...
...ea întregă știa că Juliette îi închinase viața...
...enē. Nu avea nevoie de nimic și de nimeni...
...i trăiască și să moară împreună.

...Moartea. Întruna moartea. După Auguste de...
...se a fost rândul lui Ballanche. Cei doi...
...atori ai Juliettei în Italia, cel mai tânăr și cel...
...în vârstă, atât cât le permitea diferența de...
...lă, continuau o carieră paralelă. Ampère a...
...ales la Academia franceză iar Ballanche a...
...erat să moară. El s-a culcat fericit în...
...mântul în care Juliette i-a promis că îl va...
...ni ceva mai târziu dar pentru totdeauna...
...tte era oarbă. Temându-se de ce ar putea...
...și de propriile-i slăbiciuni, Chateaubriand...
...a. „Chateaubriand, scrie Sainte-Beuve, era...
...mut ca niciodată: se refugiase în vise. Gura...
...mai surăde încă, ochii plâng, fruntea largă...
...paos este în toată măreția. Ce se află însă...
...ntru și în spatele ei? Există ceva? Acolo era...
...recutul. Nu înseamnă nimic a rupe cu...
...irei reale; dar cu amintirile! Inima se frânge...
...rând-o de amintiri“.

...Se revedea la Grenada, la Bungay, în...
...urile Americii, la biroul său de ministru, la...
...na Camerei, în vechea caleașcă pe lună, pe...
...nurile Boemiei. Se revedea la Roma sau la...
...eția unde ar fi vrut atât de mult să se...
...arcă, cu una sau cu cealaltă – adică...
...reună cu Juliette. Se revedea pe marea pe

care o iubise nespus. Se revedea în deplină
glorie și în deplină mizerie, pe care n-a știut și
n-a vrut să le separe niciodată una de cealaltă,
căutând mai presus de orice „o chilie într-un
teatru“. Se revedea pe el însuși, strâns în vechea
sa redingotă uzată, „scurtată și grațioasă“
„albastru regal, maron sau neagră, pe când se
îndrepta să ajungă la ora sfântă, către chilie de la
Abbaye-aux-Bois. Cu părul zburlit, cu mânuși,
cu ghetre, cu dinții totdeauna strălucitori, cu
floarea la butonieră, cu nuiaua în mână, cu
privirea-i de foc sub sprâncenele groase. Intră.
Juliette e singură. Pentru o oră sau două începe,
o dată în plus, între Chateaubriand și Juliette
Récamier, eterna întâlnire a geniului cu
frumusețea.

Se revedea acasă, câteva luni, câteva
săptămâni înainte de moartea lui Ballanche,
când mânăstirea oarbă venea să viziteze rue du
Bac paralizat. Juliette Récamier sosea nesigură,
nesigură în mers, cu brațele puțin întinse înainte.
„Dl. de Chateaubriand, reîncepe Sainte-Beuve,
mai exact, mai antipatic, mai subtil ca niciodată,
nu scotea nici o vorbă; nu i se putea smulge nici
un sunet. Béranger pretinde că el găsea
modalitatea, când se ducea acolo, să-l facă să
vorbească un sfert de oră, douăzeci de minute.
Dar foarte bine remarcă Thiers, când Béranger
vorbea cu cineva își închipuia că acel cineva îi
vorbea.“

Poate revedea neînsemnatul accident de
trăsură în care, acum un an sau doi, la Champs-
de-Mars, – La Champs-de-Mars, o Hortense!...
– își spărsese clavicula. Cobora din trăsură. Abia
pusese piciorul pe pământ și caii au pornit. Ca să
evite roata, s-a agățat cu mâna de mânerul
portierei. Incapabil să urmeze mersul trăsurii,
s-a răsturnat imediat. Cade din fericire, în
brațele valetului său, se urcă din nou, ajunge
acasă, pretinde că n-are nimic. Durerile sporesc,
este chemat doctorul: clavicula e spartă. „Iată-
mă: imobilizat, îi scria Juliette; am coborât ieri
la Champs-de-Mars, iar mârtoagele mele
topăind au pornit, târându-mă puțin. Adio până
mâine. Doar un cuvânt de la dumneata mă va
vindeca. Compătimește-mă, iubește-mă totuși
puțin, voi reveni la viață cu toate că sunt ostenit.
Al dumitale!“ Pentru a uita
nenorocirile care nu-l loveau decât pe el revedea
această lume pe care o observase cu atâta
pasiune și totodată cu inteligență. „Nu mai cred
în nimic, mă mulțumesc să fi fost păcălit, fără a
mă căi, de două sau trei idei nobile: libertatea,

credința, onoarea... Nu cred decât în viitorul
creștin, adică în viitorul ceresc“. La sfârșitul
vieții a regăsit într-un mod diferit, indiferența și
scepticismul primilor ani. S-a agățat de „haina
lui Christ“.

Izolată în liniștea sa, a auzit deodată o mare
rumoare: era revoluția din 1848. A ieșit din vis.

– Ce se întâmplă? a întrebat.

– E poporul Parisului, i-a răspuns Tocque-
ville care era lângă el.

– Au răsturnat monarhia lui Louis-Philippe.

– Bine au făcut, spune René.

I s-a spus lui Chateaubriand că Franța,
devenea, din nou, Republică.

A zâmbit fără să răspundă.

Béranger a venit să-l vadă.

– Ei bine! i-a replicat, iată ai din nou
Republica dumitale.

– Da, o am, a răspuns Béranger, apoi după o
tăcere: mi-ar fi plăcut mai degrabă să o visez
decât să o am.

În iunie, zgomotul răzmeriței a pătruns în
camera lui. A întrebat:

– Ce e zgomotul ăsta?

– E tunul, i s-a răspuns. Se luptă în Paris.

– Vreau să mă duc acolo, a mai spus.

Și a tăcut pentru totdeauna, a murit a doua zi.

Suferea mult, de toate. Juliette nu-l părăsea.

Și ea era într-o stare la fel de jalnică, aidoma lui.
A doua operație de cataractă eșuase la fel ca
prima: el nu mai putea să vorbească; ea nu mai
putea să vadă.

Marți 4 iulie 1848, dis-de-diminează, Juliette
Récamier era la căpătâiul lui lui René care
trăgea să moară. Poate că marele visător visa,
neștiut de nimeni, la acea dimineață de la
începutul secolului, avea aproape cincizeci de
ani, când a zărit pentru prima oară, la Germaine
de Stael, în deplina strălucire a gloriei, o
creatură uluitoare, îmbrăcată toată în mătase
albă. A implorat atunci cerul să îmbătrânească
acest înger de candoare și de voluptate pentru a
micșora distanța pe care frumusețea ei fără egal
părea să o așeze pentru totdeauna între Juliette și
René: Cerul l-a ascultat. Feciorelnica frumusețe
devenise o bătrână oarbă. Îmbrăcată în negru,
stătea plângând la căpătâiul vrăjitorului care
iubise atâtea femei – și, poate, doar una singură.

Preotul era acolo, abatele Deguerry, o soră
de caritate, superioara de la Infirmeria Maria-
Thereza. De fiecare dată când Juliette Récamier
sufocându-se de hohote ieșea afară din cameră
să plângă, René, fără s-o cheme, o urmărea din
ochi cu o figură speriată în care se citea
disperarea de a nu o mai vedea.

Preotul s-a apropiat slujindu-i maslul.
Poate, preț de o clipă, imaginea Paulinei și a
abatelui de Bonnevie au trecut pe sub ochii lui
închiși. Imediat după ce a primit ultima
împărtășanie n-a mai scos nici un cuvânt. Nu s-a
mai mișcat. N-a făcut nici un semn. Toate
amintirile de dragoste le-a cedat iubirii: nu mai
visa decât la Dumnezeu. Febra îl ardea.
Devenise foarte frumos. Juliette nu-l vedea;
plecată peste dragostea ei, îl asculta respirând.

S-a auzit un murmur ușor. Preotul șoptea
rugăciunea celor în agonie. Lacrimile curgeau
tăcute din ochii orbi ai Juliette. Brusca, la orele
opt și un sfert, rugăciunea s-a oprit pe buzele
preotului și ale călugăriței. Juliette, nevăzând
nimic, a auzit tăcerea. A înțeles imediat că luase
sfârșit îndelunga fericire, nesfârșitele neliniști,
dragostea vinovată și sfântă, și a izbucnit în
hohote.

Diplomat, scriitor, călător, ambasador, mare
vasal al regelui, ministru al Afacerilor străine,
legitimist și liberal, mare iubitor de femei,
catolic și roman, viconte de Chateaubriand
încetase să mai suferă.

Traducere și prezentare:
Andriana Fianu

O NOUĂ GALAXIE CULTURALĂ

Este știut că energia este invers
proporțională cu masa, că nu
trebuie să ne mirăm dacă nu numărăm
aproximativ 23 de mii de cetățeni români
de naționalitate slovacă sunt în stare să
aștepte apariția a două publicații. Prima se
numește „Nase snahy“ și apare o dată pe lună
începând din 1990. E o gazetă de profil
mestecat, politică, economică, și cultural-
literară. Recent a apărut cea de doua
publicație, „Oglinzi paralele“, de orientare
pur literară cuprinzând și bogate ilustrații
executate de mari maeștri ai artelor plastice.
Dorința fierbinte a redactorului șef Ondrej
Steffanko, poet și principal animator al
culturii culturale a slovacilor din România
este ca, noua revistă să depășească barierele
dintre culturile română și slovacă. În
consecință revista este împărțită în două.
Jumătate este dedicată literaturii române,
radusă în slovacă, cealaltă jumătate este
consacrată literaturii slovace, în versiuni
românești. În acest număr, compartimentul

rezervat literaturii române cuprinde:
traduceri din următorii scriitori români:
Magda Cârneci, Gelu Naum, Ioan Flora,
Florin Bănescu, Emil Cioran, dar și un eseu
despre **Etnocentrism și drepturile
minorităților naționale** (datorat tinerei
cercetătoare etnografă Tatiana Stefanková),
recenzii scrise în majoritate de omni-prezenta
poetă Dagmar Maria Anoca, deținătoarea
premiului Uniunii Scriitorilor pentru poezie
(1994). În compartimentul slovac vom
întâlni câteva nume reprezentative ca Milo
Urban, Rudolf Sloboda, Ján Stacho, Pavol
Strauss, Szanislav Rakus, precum și
reproduceri din opera pstackică a
binecunoscutului Albin Brunovsky. Revista
își onorează în felul acesta subtitlul de
„revistă de dialog cultural“. Societatea
culturală slovacă din România și-a constituit
o editură proprie, iar în anul 1995 a publicat
13 volume de proză și poezie; în principal din
producția autorilor slovaci autohtoni, dar cu
perspective de extindere.

DE DATA ASTA SFERTURILE DE FINALĂ SE JOACĂ – PTIU! – CU NOBELU' PE MASĂ!

1. John Fowles – OMIDA (Ed. Univers, București, 1995; traducere și note de Veronica Foçseneanu, postfață de Cosana Nicolae; 446 pag., 7.000 lei). Provocatoare prin experimentalismul lor, romanele lui Fowles – de la *Magicianul* la *Mantissa* – constituie una din puținele ilustrări coerente ale unui program narativ post-modernist. Ne-o dovedește, încă o dată, și acest nou titlu – al șaptelea! – din seria de autor pe care Ed. Univers reușește, aproape incredibil, s-o publice într-un ritm susținut. (Deja, este anunțat și *Aristos*.) Regăsim și în *Omida* mai toate procedeele prozei post-moderniste aduse în discuție, bunăoară, de un Matei Călinescu, al cărui studiu *Cinci fețe ale modernității* a fost tradus și tipărit la aceeași editură, anul trecut. Și anume: multiplicitatea versiunilor propuse simultan pentru același text (exemplificarea se făcea, în *Cinci fețe...*, chiar cu finalurile alternative din *Iubita locotenentului francez*); reintroducerea parodică a autor-naratorului în acțiune, pe care o complică/simplifică (auto)ironic; obsesia, din această perspectivă, pentru metatextualitate; citarea retoric-parodică a unor surse neconvenționale, cum ar fi articolele de ziar, extrasele din documentele oficiale etc.; tautologia care, în mod deliberat, degenerază în palinodie. Toate acestea confirmă ipoteza scandalului epistemologic pe care Brian McHale, citat de Matei Călinescu, o pune la baza modernismului cu scopul de a demonstra dominantă ulterioară a post-modernismului, obsedat de ontologic: „Împingeți întrebările epistemologice suficient de departe și ele vor bascula de partea întrebărilor ontologice“. Chiar dacă „trecearea nu este lineară și univocă, ea este circulară și reversibilă“, incitând la rezolvarea întrebării fundamentale: „În ce mod există un text și în ce

de DAN-SILVIU BOERESCU

mod există lumea sau lumile proiectate de el?“ (*Change of Dominant from Modernist to Postmodernist Writing*, în *Approaching Postmodernism* – editorii Donwe W. Fokkema și H. Bertens). John Fowles a ținut să precizeze metonimic această aglomerare de probleme naratologice & filosofice, ca și unele din soluțiile lor virtuale, chiar prin titlurile romanelor sale. Astfel, *Magul* (transcris, din motive de cenzură a „misticului“, *Magicianul* la prima ediție, cea pre-decembriștă, în limba română, titlul final fiind menținut apoi datorită popularității sale indiscutabile) readucea în discuție tema demiurgului controversat al unei lumi plurale, imposibil de stăpânit prin metodele raționamentului logico-detectivistic. *Mantissa*, termen din teoria logaritmilor, poate însemna, în plan metatextual, „adăugirea relativ neimportantă adusă unui efort literar sau discurs“ (cf. Mihaela Anghelescu Irimia – *Postfață* la ediția românească, „Univers“, București, 1995), trimițând la efortul de recuperare psihanalitică a subconștientului, tentativă tratată în text cu o ucigătoare și erudită ironie, concomitent deconstructivistă și remitologizantă. *Omida* dezvăluie însă ceea ce am putea numi nebanuita tandrețe a lui Fowles pentru personajele sale. Pentru a produce miracolul, el construiește revelației finale un complicat eșafodaj alcătuit dintr-un minimum de narațiuni ale cărei conexiuni potențiale sunt actualizate de interminabilele depoziții contradictorii ale martorilor, intersectate de fragmente din cronica anului 1736 (ales, deloc întâmplător, la aproximativ jumătatea intervalului ce are ca

regăsește în titlu nu înseamnă doar „omidă“, „cocon“, „larvă de fluture“, ci și un tip de cântece foarte popular la mijlocul sec. XVIII, a căru structură melodică e marcată de revenire obsesivă a temei generice. „Omidă“ literară sau muzicală, ea sugerează și o metafor metonimică pentru vehiculul asemănător modulului lunar folosit de presupusul domnișor Bartholomew (fiul unui important personaj de la Curte). El decolează spre țării împreună cu noua Marie, pentru ca, ajunși în spațiul edenic, s-lase însărcinată – doar dintr-o privire, e drept intensă și fierbinte – pe această umilă Rebec Lee, născută Hocknell, alias prostituata Fawcett de la bordelul Claiborne, recâștigată de părinți, credinței întru Domnul și menită a zămislî, într-o pacea universală, pruncul izbăvitor – fetița Anthea. Scena e antologică și în descrierea ei sunt folosite inocența și candoarea cu intensitatea de care doar un pervers rafinat poate fi capabil: „... dintr-o dată încăperea s-a umplut de lumină (...). M-a privit în ochi cu o grijă plină de iubire (...). Am cunoscut atâta bucurie încât trebuia să-i dau răgaz pentru a prinde cheag; așa că am dormit. (...) N-aș ști să spun decât că am fost nevoită să închid ochii cu chipul acela blând și dulce în minte, pentru ca sufletele noastre să se alăture împreună. Era asemeni unui soț iubitor. Figurația biblică este completată în consecință de fierarul John Lee, care joacă rolul lui Iosif. Numai că Iisus o fecundează și indirect și prin intermediul improvizatei Marie (în acest caz, o Marie Magdalena, dacă e să judecăm după profesia de bază), folosind ca vector fertilizator pe surdumulul Dick (ceea ce în engleza argotică înseamnă „falus“). Rebecca – „Maria“ – conștientă însă că acesta nu-i decât taie biologic, „al seminței“, nu și al spiritului. Din blasfemie în blasfemie, totul converge – spre eroarea Onorabilului Henry Ayscough – spre erozie totală față de vechile canoane, dar care află corolarul inițiativ în puritatea primordiară regăsită. Din „omidă“ dogmei călcate își zborul însăși credința curățată de zgura rutur ideologice acumulate în șaptesprezece veacuri jumătate, dar nu se știe cât îi va folosi ea omului atât de condiționat de tragicul efemerității sale. Un exemplu este citat de *Cronica istorică* anului 1736, din care Fowles „preia“, pentru ziua de vineri, 1 octombrie, un „fapt divers“ poate fi extrapolat în chip de parabolă pentru acest abil teatru de idei: „Un oarecare Jan Todd, care a jucat în rolul servitorului lui Mil în spectacolul Dr. Faustus din seara aceasta de la Covent Garden, a căzut de pe scena superioară dintr-o mașină zburătoare (subl. mea, D.S.B. altăomidă asemenea celei cu care dispăre evanescent Bartholomew – Iisus), deoarece s-rupt cablurile; și-a fracturat craniul și a murit chinuri groaznice“...

2. Bernard Malamud – BĂIATUL ÎN PRĂVĂLIE (Ed. Univers, București, 1995; traducere și note de Larisa și Andrei Avram; 239 pag., 5.000 lei). Ihab Hassan scria despre această carte că este „o poveste de dragoste, un roman casnic, o idilă într-o băcănie (...) o poveste singurătății, a frustrărilor de-o viață și speranțelor delicate“. Citind o confesiune

Izvorul Mureșului, 1987. Cristian Popescu alături de alți tineri scriitori, în Tabăra studentescă de literatură

de aici. Din punctul de vedere al poeticii folosite, ele sunt și variațiuni muzicale pe o temă dată, câtă vreme luăm în discuție și al doilea înțeles pentru *maggot*. Termenul ce se

ancierului – „Resursa noastră naturală cea importantă este Omul” – traducătoarea ciază, în **Nota introductivă**, că „ne aflăm în fața unei literaturi care «afirmă» omul și rile sale”. Mai mult, după ce i se decernează **ul National Book Award** (cel din 1959), amud însuși proclamă: „M-am săturat de ulorizarea colosal de înșelătoare a omului în e noastre”. Aproape că n-ar mai trebui să i nimic despre această carte, decât – cel t – să-i fac un scurt rezumat: Frank Alpina, agabond, după ce devalizează, instigat de amic de aceeași speță, magazinul quasi-mentar al lui Morris Bober, este cuprins de ușcări și vine să-și ajute victima, într-o rcare de rentabilizare a prăvăliei; o face, cu i sacrificii personale (ajungând până la ituirea mărunțișului sustras din casă pentru sfacerea unor necesități elementare), numai intervine o complicație amoroasă, Frank āgostindu-se fără speranță de fiica anului, ambițioasă și mereu frustrată Helen; it de Morris, Frank se întoarce după moartea stuia și o ajută pe Helen, rentabilizând iarăși ānia, să urmeze cursurile colegiului seral, deși asta îl respinge în continuare, în parte și orită amintirii semi-violului provocat cândva Frank ajuns la capătul răbdării. Numai că! rris Bober este evreu, Frank este goy (ân”). Implicit, decalajul dintre el și Helen ine un abis al tuturor conveniențelor osibil de trecut. Ceea ce trebuie spus în **mul rând** despre cartea lui Malamud (ca și, general, despre toate scrierile lui) e că ea se crie aproape dogmatic în linia Jewish periment-ului practicat cu obstinție sau, potrivă, cu o ironică detașare și de alți itori americani (mă gândesc, pentru a ilustra loilea caz, mai ales la Philips Roth). Acesta e, de fapt, supratextul covârșitor din **The istant** (1957), tradus acum la Ed. Univers: eul în societatea americană, problemele sale adaptabilitate, incompatibilitatea sa atât cu anul de păgânătate în care ar dori să se greze, cât și cu dogmele arhaice, opresive ebuie oare să considerăm evreu un asemenea care a trăit și lucrat printre neevrei și le-a dut carne de porc, pe care noi n-o mâncăm, are n-a intrat, măcar o dată, în douăzeci de într-o sinagogă?). Măcinat de toate aceste iuni contradictorii, Morris Bober „a suferit, lurat, dar cu speranță”. De acord, umanism! utabilă rămâne însă soluția lui Malamud tru goy-ul din roman, finalul fiind totuși em de nedigerabil în tezismul său: „Într-o în aprilie, Frank se duse la spital și se umcise. Câteva zile, abia se târî din cauza ării dintre picioare. Durerea îl înfuria și îl ira. După Pesach deveni evreu...”

3. Goran Tünstrom – ORATORIUL DE ĀCIUN (Ed. Univers, București, 1995; **lucrare din limba suedeză de Elena-Maria rogam; postfață de Victor Ion Colun; 311 ., 6.000 lei**). Recomandându-mi acest an, redactorul-șef al editurii (Denisa nănescu) m-a asigurat că autorul va lua niul Nobel pentru literatură, poate chiar în 6. Și de ce nu? N-ar fi nici primul și nici nul suedez care profită de avantajul nului propriu, nemaiaivând nevoie de seriile inci lovituri de la 11 m pentru departajare n ne făcură nouă alde Ingesson la World). Am citit totuși cartea, cu destulă iență. Nici nu știți ce ură am eu pe suedezi i de când am citit **Nobel contra Nobel** al lui i! Și-au dat atâtea premii între ei, în schimb i de vreo două decenii să-l încoroneze zați verbul monarhic pe Marin Sorescu. Și că așa cum candidatul nostru a făcut poezie ci volume) din **Liliecii** lui, tot astfel și strom-ul lor a făcut proză (culmea, tot cinci uri – **Sfinții geografici, Finele, Fiul otului, Hoțul și Oratoriul...**) din nland-ul matricial. E drept, un ținut aproape ic, a cărui frumusețe dură, secătuitoare, este

descrișă pe diferite voci, care acoperă întreaga scală de la profan la sacru, exact ca-n **Oratoriul de Crăciun** din 1734 (bingo! și **Omida** trimitea pe aproape, în 1736) al unui Bach – tatăl, în care din „muzică de lachei” e derivat armonic melosul divin („parodie... sau oamenii erau atât de inteligenți pe vremea aceea că nu făceau deosebire între dragostea lumească și cea spirituală?”). Dispariția lui Solveig, cea călcată de o turmă de vaci pe când mergea să repete cu corul din Sunte **Oratoriul...**, orientează acțiunea simultan în trecut și în viitor, prin invocarea polifonică a discursului interior al soțului (Aron) și, respectiv, al fiului (Sidner), ele fiind intersectate periodic de alte voci, secundare (Splendid – prietenul lui Sidner, cei doi alcătuind un cuplu de tip Huck Finn – Tom Sawyer; Tessa – corespondenta din Noua

Zeelandă a lui Aron; Fanny Ude – fata bătrână, admiratoarea exploratorului Sven Hedin, dar care-l seduce pe neștiutorul Sidner și-i face un copil; Victor – fiul lor; Torin; Brigitta ș.c.l.). Umbra lui Solveig, de o concretețe poetică ce bate-n inefabil, ocrotește, inspiră și, practic, se contopește clipă de clipă cu întreg oratoriul narativ. Partitura e frumos echilibrată, acordurile sunt delicate, contrapunctul e subtil – totuși, lipsește acel ceva care să însufle prozei fascinația insuportabilă pe care viziunea naivă a post-adolescenței mele o asocia Premiului Nobel. Și, poate, tocmai de-aceea, succesul lui Goran Tünstrom e ca și asigurat. Sorescu trebuie să mai aștepte, că, până la urmă, ca și țizul său Mincu, poate o pune de un Herder. Dacă nu cumva – sfântă ignoranță! – l-a și luat deja...

STIAȚI DE COMPOZITORUL... NIETZSCHE?

Un capitol din „Ecce homo” de Nietzsche se intitulează, cum desigur se cunoaște, „Pentru ce scriu atât de bine”. Conform unor comentatori ironici, acestuia ar trebui să-i urmeze un altul: „Pentru ce compun muzică atât de prost.” Răutate gratuită...

Apariția recentă în Statele Unite a celor trei discuri permite o dreaptă reconsiderare. În acest sens, autoritatea opiniei autorului cărții „Nietzsche și muzica”, Georges Liebert, este edificatoare: „fără a fi nicidecum capodopere, aceste piese, nu lipsite de șarm, merită să fie cunoscute”. Desigur cartea menționată nu se rezumă numai la a remarca meritele compozițiilor pentru pian și cor ale creatorului cunoscutei „Așa grăit-a Zarathustra”. Liebert pornește de la constatarea surprinzătoare că s-a scris foarte mult despre Nietzsche, dar mai nimic despre locul pe care l-a ocupat muzica în existența și opera sa, fără de care „viața n-ar fi decât o eroare”. Episodul de notorietate al amicitiei și apoi al rupturii cu compozitorul Richard Wagner a focalizat atenția comentatorilor, filozofilor și muzicienilor, nietzscheenilor și wagnerienilor, receptat fiind doar la nivelul anecdoticului. Autorul prezintă, într-o manieră aprofundată și în același timp elegantă, raportul dintre muzică și gândire, ce depășește motivațiile „umane, prea umane” ale actorilor. Ca să realizezi aceasta este necesar să fii, în aceeași măsură, și nietzschean și wagnerian, cum se pretindea Thomas Mann, urmărind fenomenul și cu știință și cu pasiune.

Muzica a fost, fără încetare, prezentă în viața lui Nietzsche (interpret, compozitor, improvizator), care a evoluat mereu în mijlocul muzicienilor, de la Wagner la bunul său prieten Peter Gast.

Mai semnalăm prezența ei în reflecțiile sale despre „nașterea tragediei”, în scrierile despre Wagner sau în „Fragmente postume”. O regăsiți,

Richard Wagner, prietenul contestat de Nietzsche

Liebert subliniind-o cu subtilitate, în chiar stilul lui Nietzsche.

Disputa cu Wagner e, de fapt, conflictul dintre Nietzsche și el însuși. „Reactiv” prin excelență, deși se credea un „afirmativ”, acesta n-a ezitat să acționeze contra celor care i-au format sensibilitatea muzicală (Schumann, Wagner) sau gândirea filozofică (Schopenhauer). „Trădător și renegat perpetuu”, cum îl caracterizează Liebert, el nu se va desprinde decisiv de cei pe care i-a trădat și renegat.

Nietzsche nu va surmonta și depăși (nu-i un dialectician) tensiunile ce-l sfâșiau între Dionysos și Apollon, mila schopenhaueriană și voința de putere, profunzimea nordică și luminozitatea Sudului, între „Tristan” și „Carmen”. Muzica îl va însoți chiar și când tensiunile ating cote paroxistice.

Avea să spună despre creația componistică nietzscheană Peter Gast: „Frază de inspirație tristiană în pianissimo; apoi fanfare de tromboane și trompete, o furie beethoveniană, cântece, când exultante, când meditative, reverii – ceva indescriptibil”...

Traducerea și selecția din „L'express International” nr 2301/17.08.95: Constantin Ardeleanu

popescu. o privire spre viitor...

CARTEA CEA MAI MICĂ

4

Cristian Popescu

FAMILIA POPESCU

EDITATĂ DE
ATELIER LITERAR

1) „Familia Popescu“,
1987, colecția Cartea cea
mai mică.

2) „Cuvânt înainte“,
Editura Cartea Românească,
1988.

3) „Arta Popescu“,
Societatea Adevărul, 1994.

4) Cristian Popescu în
1972...

5) ...în 1983, lângă
Facultatea de arhitectură...

6) ...și în 1994, oferind
autografe pe volumul
„Arta Popescu“, în Piața
Universității.

debut

cristian popescu

cuvânt
înainte

cristian popescu
ARTA POPESCU

